

Susanna Kiiltomäki ja Iris Nurmioja

Voimaa etsimässä -dokumenttielokuva

Dokumenttielokuvatuotannon vaiheet

Opinnäytetyö

Kevät 2010

Kulttuurialan yksikkö

Kulttuurituotannon koulutusohjelma

Mediatuottamisen suuntautumisvaihtoehto

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Kulttuurialan yksikkö

Koulutusohjelma: Kulttuurituotannon koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Mediatuottamisen suuntautumisvaihtoehto

Tekijät: Kiiltomäki, Susanna Tuulia; Nurmioja, Iris Katariina

Työn nimi: Voimaa etsimässä -dokumenttielokuva

Ohjaaja: Jukka Saarela

Vuosi: 2010

Sivumäärä: 47

Liitteiden lukumäärä: 1

Dokumenttielokuvan työstäminen on monivaiheinen prosessi. Dokumenttielokuvan työstäminen jaetaan yleensä kolmeen päävaiheeseen. Ensimmäiseen vaiheeseen kuuluu idean syntyminen ja kehittäminen sekä aiheen tutkiminen, jonka jälkeen tehdään käsikirjoitus, kuvasuunnitelma ja organisoidaan tuotannon valmisteluvaihe. Toiseen vaiheeseen kuuluu kuvausvaihe ja tarvittavan musiikin tuottaminen. Kolmas vaihe sisältää jälkituotannon, johon kuuluu editointi, äänen jälkikäsittely sekä tuotteen valmistuminen.

Opinnäytetyönä toteutettiin dokumenttielokuva Voimaa etsimässä. Se koostuu kolmen naisen elämäntarinoista sekä asiantuntijan kommentteista. Dokumenttielokuvassa käsitellään asioita, jotka ovat saaneet naiset etsimään voimaa elämäänsä. Siinä käydään läpi asioita, joista haastateltavat ovat löytäneet voimaa elämäänsä sekä sitä, miten se on vaikuttanut heidän elämäänsä. Tekijöiden pyrkimyksenä on, että katsoja voi samaistua haastateltujen henkilöiden elämäntarinoihin. Lisäksi pyritään herättämään toivoa elämän vaikeuksista selviytymisestä ja tuomaan esille mistä voimaantumista voidaan etsiä. Tavoitteena oli toteuttaa dokumenttielokuva, joka herättää katsojissa tunteita ja ajatuksia.

Asiasanat: Dokumenttielokuvat, tuotanto, jälkituotanto, käsikirjoittaminen, elokuvat – tuotannot

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Culture and Design

Degree programme: Degree programme in Cultural Management

Specialisation: Media Management

Authors: Kiiltomäki, Susanna Tuulia; Nurmioja, Iris Katariina

Title of the thesis: Voimaa etsimässä documentary film

Supervisor: Jukka Saarela

Year: 2010

Number of pages: 47

Number of appendices: 1

Producing a documentary is a variegated process. Producing a documentary is usually divided into three main stages. The first stage involves the generation and development of the idea which is followed by research, manuscripting and organizing the preparation of production. The second stage includes filming and, if necessary, the creation of music. The third stage consists of the post production which includes editing, audio post processing and the completion of the final product.

For the thesis, a documentary called Voimaa etsimässä, was produced. It consists of the lifestories of three women and comments from a specialist on empowerment. This documentary film deals with things that have made these women search power to their lives. It also includes things that have given power and life force to them. It also covers how it has affected their lives. The aim is to get the audience to identify themselves with these life stories. The aim is also to create hope to cope with the hardships of life and to spread knowledge of where empowerment could be found. The purpose was to produce a documentary film that would generate emotions and thoughts among the audience.

Keywords: Documentary, production, post production, manuscripting, films – productions

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
1 JOHDANTO	6
2 VOIMAA ETSIMÄSSÄ -DOKUMENTTIELOKUVA	7
2.1 Idea.....	7
2.2 Lajityyppi.....	8
2.3 Tekijöiden ajatukset	9
3 SUUNNITTELU	11
3.1 Suunnittelun vaiheet.....	11
3.2 Ideasta ennakkotutkimukseen.....	12
3.3 Aiheen rajaaminen	14
3.4 Kohderyhmä.....	14
3.5 Käsikirjoittamisen eri vaiheet.....	17
3.6 Esiintyjät.....	19
3.7 Tuotannon valmistelu	21
3.8 Budjetti	23
3.9 Rahoitus.....	25
4 TUOTANTO	27
4.1 Suunnittelusta käytäntöön.....	27
4.2 Kuvaukset	27
4.3 Kuvauskalusto.....	30
4.4 Musiikin tuottaminen	32
5 JÄLKITUOTANTO	35
5.1 Takaisin työpöydän ääreen	35
5.2 Materiaalista valmiiksi elokuvaksi.....	35
5.3 Äänen jälkikäsittely.....	39
6 TUOTANNON ARVIONTI.....	40
6.1 Odotukset ja todellisuus	40
6.2 Onnistumiset	41
6.3 Ongelmat	42

7 PÄÄTÖSSANAT	45
LÄHTEET	46
LIITTEET	48

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa audiovisuaalisena tuotoksena dokumenttielokuva. Tavoitteena oli, että katsojat voisivat samaistua dokumentin päähenkilöihin ja heidän elämäntarinoihinsa. Tätä kautta voimme herättää katsojissa tunteita, ajatuksia ja kysymyksiä elämästä. Dokumentin kohderyhmänä ovat keski-ikäiset ja vanhemmat naiset. Kypsään ikään ehtineille naisille on pakostikin elämänsä varrella tapahtunut isoja asioita, ihmissuhteiden ja perheen saralla. Kohderyhmämme naiset ovat siinä vaiheessa elämäänsä, että heidän voisi sanoa tekevän välitilinpäätöstä elämästään.

Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvan tekoprosessi alkoi vuoden 2009 syksyllä. Kuvasimme Etelä-Pohjanmaan alueella: Nurmossa, Peräseinäjoella, Jalasjärvellä, Ilmajoella, Kurikassa ja Seinäjoella. Jälkityövaiheen toteutimme Seinäjoen Ammatikorkeakoulussa Kulttuurialan yksikössä. Projekti saatettiin päätökseen vuoden 2010 huhtikuun lopussa ja tuotoksena oli 52 minuutin mittainen dokumenttielokuva.

Opinnäytetyön kirjallisessa osuudessa käymme läpi koko tuotannon alusta loppuun. Aloitamme idean synnystä, jatkamme aiheeseen perehtymiseen, kohderyhmän pohtimiseen ja käsikirjoituksen työstämiseen. Ennen tuotantovaihetta käymme vielä läpi tuotannon organisointiin liittyvät asiat ja dokumenttielokuvan esiintyjät. Tuotantovaiheessa käymme läpi tuotannon kuvaukset ja musiikin työstämisen. Viimeisessä tuotantovaiheessa, eli jälkituotannossa, käydään läpi leikkausvaihe, äänen jälkikäsitteily, viimeiset hienosäädöt sekä lopputuloksen arviointi.

2 VOIMAA ETSIMÄSSÄ -DOKUMENTTIELOKUVA

2.1 Idea

Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvaa ei ole tarkoitettu pelkäksi viihteeksi. Tekijöinä emme halunneetkaan tavoittaa ja viihdyttää suurta yleisöä. Dokumentillamme on tehtävä. Haluamme dokumentilla herättää kohderyhmässämme tunteita, ajatuksia ja kysymyksiä elämästä. Pyrimme vetoamaan dokumentillamme erityisesti keski-ikäisiin ja sitä vanhempiin naisiin.

Dokumenttielokuvan aiheena on voimaantuminen. Voimaantuminen on monelle vieras sana, mutta se on nyt vähitellen yleistymässä ja kenties tulossa muotiinkin. Voimaantuminen tarkoittaa ihmisen omaa sisäistä vahvistumista ja sitä, että ihminen kokee olevansa tasapainossa itsensä ja ympäristönsä kanssa. Dokumenttielokuvassa käsittelemme sitä, miksi voimaantumista etsitään ja mistä sitä voi saada. Kysymme myös, mitä voimaantuminen on ja miten se voi vaikuttaa ihmisen elämään.

Dokumentissa tutustutaan kolmen naisen elämään. Naiset, kuten heidän elämäntarinansakin, ovat todella erilaisia, mikä tuo voimaantumista esiin eri tavoin. Pyrimme käsittelemään naisten elämän varrella tapahtuneita vaikeita asioita, sekä pääsemään mahdollisimman lähelle syitä, jotka saivat heidät alun perin etsimään voimaantumista. Naiset etsivät ja saavat voimaantumista hyvin erilaisista asioista.

Yksi naisista harrastaa liikuntaa ja kehonsa ilmaisua eri muodoissa. Hän tanssii, hiihtää, ulkoilee. Hän myös matkustelee ja sienestää. Näistä asioista hän kokee saavansa voimaantumista. Toinen nainen rakastaa käsitöitä ja nauttii muutenkin kaikenlaisesta puuhastelusta. Hän pitää sisustamisesta ja on hiljattain remontoinut talonsakin. Hän käy usein keramiikkapajalla tekemässä erilaisia koriste-esineitä ja astioita. Kolmas nainen nauttii pienistä asioista ja ihmeistä elämässään. Hän pitää lukemisesta, lastensa ja muiden nuorten kanssa oleilusta sekä koiran kanssa

lenkkeilystä. Erityisesti hän rakastaa luonnossa liikkumista ja kauniita luonnonilmiöitä. Kaikilla naisilla on koira, mikä on mielenkiintoinen yhdistävä tekijä. Heille kaikille myös luonto on tärkeä asia. Käymme läpi naisten menneisyyttä, sekä ajatuksia nykyhetkestä ja tulevaisuudesta.

Dokumentissa yhdistävänä tekijänä on asiantuntija. Asiantuntija opettaa psykologiaa Jalasjärven lukiossa ja on viime vuosina perehtynyt voimaantumiseen ja siihen olennaisesti liittyvään onnellisuustutkimukseen. Hän kommentoi haastateltavien kokemuksia voimaantumisesta. Asiantuntija puhuu voimaantumisesta myös yleisellä tasolla.

2.2 Lajityyppi

Genre, eli lajityyppi, määrittää dokumenttielokuvan omaan kategoriaansa. Mihail Bahtinin ajatus on, että kaikki taideteokset tulisi lajitella omiin genreihinsä. Lajityyppi kertoo elokuvan suunnan, jolloin katsojat saavat tietoa elokuvasta jo pelkästään lajityypin perusteella. Dokumenttielokuvan lajityyppejä on Jouko Aaltosen lajittelun mukaan kolme. Ensimmäinen lajityyppi on antropologinen dokumenttielokuva, joka käsittelee kulttuurin, yhteiskunnan tai yhteisön ilmiöitä tieteellisestä ja taiteellisesta näkökulmasta. Voimaa etsimässä on antropologinen dokumenttielokuva, sillä se käsittelee voimaantumista, joka liittyy yksilön ja ryhmän hyvinvointiin ja on osa nykyistä onnellisuuskeskeistä kulttuuria. (Aaltonen 2006, 46, 50–72.)

Toisena dokumenttielokuvan lajityyppinä pidetään historiallista dokumenttielokuvaa. Hannu Salmen mukaan historiallisessa dokumenttielokuvassa pyritään ”kuvaamaan menneisyyden tapahtumia historiantutkimuksen luomassa todenmukaisessa viitekehysessä”. Historiallinen dokumenttielokuva voidaan erottaa muista lajityypeistä ajallisesti. (Aaltonen 2006, 46, 50–72.)

Kolmas dokumenttielokuvan lajityyppi on henkilökohtainen dokumenttielokuva, joka on tyyliltään henkilökohtainen näkemys maailmasta, elämästä ja asioista. Ta-

rina kerrotaan ensimmäisessä persoonassa, kertojan näkökulmasta. Aiheena on usein tekijä itse tai hänen lähipiirinsä. Tekijä on elokuvassa läsnä vähintään äänessä, usein myös kuvassa. Henkilökohtainen dokumenttielokuva on vakiintunut suomalaisen dokumenttielokuvan alalla yhdeksi suosituimmaksi lajityypiksi. (Aaltonen 2006, 72–80.)

2.3 Tekijöiden ajatukset

Meiltä on monesti kysytty, miksi päätimme tehdä juuri tällaisesta aiheesta dokumenttielokuvan. Aihe on molemmille tekijöistä yllättävän läheinen. Olemme molemmat kokeneet isoja muutoksia ja vastoinkäymisiä elämässämme viime vuosien aikana, joten olemme itsekin joutuneet etsimään uudelleen tasapainoa ja voimaa elämiimme. Jokainen ihminen kokee elämänsä aikana vaikeita asioita, joiden myötä joutuu etsimään itseään. Halusimme selvittää, mitä muut ihmiset ajattelevat asiasta. Miten elämän haasteista selvitään? Millainen merkitys voimaantumisella on? Mistä kaikkialta ihmiset etsivät ja saavat voimaantumista? Olemme löytäneet kolme mielenkiintoista naista, joilla on mielenkiintoinen elämäntarina kerrottavanaan. Ennen kaikkea halusimme luoda sellaisen dokumenttielokuvan, joka vaikuttaa ihmisiin. Dokumentin tekeminen oli toisaalta jonkinlainen tutkimus voimaantumisesta.

Projektin edetessä tunsimme itsekin voimaantuvamme, kun kuulimme miten onnellisiksi ihmiset voivat tulla kaikkien elämässään tapahtuneiden vaikeiden ja hirveiden asioiden jälkeen. Toivomme dokumentin nostattavan myös katsojien tunteet ja ajatukset pintaan. Toivomme, että etenkin kohderyhmään kuuluvat katsojat alkavat miettiä suhdettaan voimaantumiseen.

Voimaantuminen on nyt hyvin ajankohtaista. Tämän päivän onnellisuuskeskeinen kulttuuri on saanut yksilöt ajattelemaan omaa hyvinvointiaan entistä enemmän. Ihmiset keskittyvät nyt enemmän omiin tarpeisiinsa kuin ennen. Erilaisten voimaantumiskurssien määrä on kasvussa. Hyvänä esimerkkinä tästä ovat lyhyen

ajan sisällä Seinäjoen seudulla järjestetyt Hyvän olon tanssikurssit, Akkaan voimaviikonloppu, Voimaannuttavat valokuvat -kurssi sekä maaliskuussa 2010 Seinäjoella järjestetyt Voimaannu-messut. Voimaantumisella on nyt selkeästi kysyntää.

3 SUUNNITTELU

3.1 Suunnittelun vaiheet

Ensin syntyy idea, minkä jälkeen aletaan tutkia aihetta. Tutkimusta tehdään monella tasolla, esimerkiksi tekemällä haastatteluja sekä etsimällä tietoa kirjoista, Internetistä tai lehdistä. Kun aihetta on tutkittu perusteellisesti, etsitään aiheen punainen lanka. Aiheen rajaaminen on tärkeä osa kokonaisuutta, sillä sopivasti rajaamalla pystytään keskittymään tärkeimpään. Kohderyhmän asettaminen helpottaa aiheen viemistä eteenpäin, oikeaan suuntaan.

Suunnitteluun kuuluu myös käsikirjoittaminen. Käsikirjoittaminen saattaa tuntua ristiriitaiselta dokumenttielokuvan teossa, mutta on oikeasti tärkeä osa sitä. Dokumenttielokuvan käsikirjoittamisessa on muutama vaihe. Ensimmäiseksi kirjoitetaan synopsis, joka on kristallisoitu tiivistelmä dokumentin sisällöstä, rakenteesta ja taustoista. Seuraava vaihe on treatment, joka on laajempi kuin synopsis, mutta suppeampi kuin kunnan käsikirjoitus. Kun synopsis ja treatment on saatu tehtyä, on oikean käsikirjoituksen aika. Dokumenttielokuvien käsikirjoitukset usein muuttuvat projektin edetessä. Ennen kuvauksia tehdään kuvakäsikirjoitus eli storyboard, johon on valmiiksi suunniteltu millaisia ja minkä kokoisia kuvia otetaan, tosin tämä kuuluu yleensä enemmän fiktiivisen elokuvan pariin. Ennen kuvauksia tehdään myös kuvauskäsikirjoitus, jossa on koko ohjelman suunniteltu sisältö, rakenne ja kuljetus alusta loppuun käännekohtineen. (Saksala 2008, 88–90.)

Kun käsikirjoittaminen on saatu käyntiin, alkaa esiintyjien etsintä. Siihen tulisi varata runsaasti aikaa, koska esiintyjät ovat usein dokumenttielokuvan kantava voima. Esiintyjien kanssa tulisi keskustella aiheesta etukäteen, jotta tekijät ja esiintyjät tietävät toistensa tavoitteet ja rajoitukset. Kun esiintyjät on varmistettu, aloitetaan tuotannon aikataulutusta ja organisointi. Budjetointi on myös hyvin tärkeä osa tuotannon suunnitteluvaihetta, johon koko tuotannon toteutus perustuu. Ennen tuotannon alkua tulisi hakea rahoitusta monilta eri tahoilta, kotimaasta ja ulkomailta.

3.2 Ideasta ennakkotutkimukseen

Idea on dokumenttielokuvan tekoprosessin alkusysäys. Idea voi olla yhtäkkinen oivallus, pitkän pohdinnan tulos, visuaalinen yllyke tai joidenkin asioiden tai tarinoiden yhdistelmä. Idea voi monesti myös muuttua ja kehittyä matkan varrella. Ideaa voidaan kehittää monella tapaa esimerkiksi aivoriihen tai mind mapin avulla. Nämä ideointimenetelmät tuovat uusia ajatuksia vanhan rinnalle, mikä saattaa luoda myös uusia näkökulmia aiheeseen. Tuotannon jälkeen voi usein näyttää siltä, että tekijä on tiennyt alun alkaen miten elokuva tulee kulkemaan. Tämä ei useinkaan pidä paikkaansa, vaan idea kehittyy ja suunnitelmat muuttuvat matkan varrella. Aiheen valintaan vaikuttavat monet seikat, yhtenä tärkeimmistä tuottajan hyväksyntä. Yleensä tekijä tekee aloitteen dokumentin aiheesta. Tekijä on taiteilija, joka valitsee aiheensa alustavasti. Myös taiteilijan elämäntilanne on merkittävä aiheen valinnassa. (Aaltonen 2006, 111–114; Saksala 2008, 64–65; Hyytiä 2004, 11.)

Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvan aihe syntyi Tuotanto 5 -kurssin mainos- ja esittelyvideosta, jonka teimme Kaisa Kannon hyvänolon tanssikursseille. Hyvänolon tanssikurssit keskittyvät luovuuteen, rentoutumiseen ja voimaantumiseen. Voimaantuminen oli meille aluksi hyvin vieras ja virallinen sana, mutta aihetta tutkittuamme käsite vaikuttaa täysin luonnolliselta. Voimaantuminen on arkipäiväinen, mutta hyvin tärkeä asia jokaisen elämässä.

Voimaantumista tutkimme kirjallisuuden, Internet-sivujen, lehtien sekä haastattelujen avulla. Kävimme esimerkiksi esihaastattelemassa varteen otettavia ehdokkaita dokumentin päähenkilöiksi. Heiltä saimme paljon ajatuksia ja tietoa voimaantumisesta. Kävimme myös haastattelemassa psykologian lehtoria, jolta löytyi valtavasti uutta tietoa ja oivalluksia voimaantumisesta. Meidän oli päätettävä mitä kautta alkaisimme tarkastella voimaantumista. Hyvänolon tanssikurssit antoivat meille tähän kysymykseen vastauksen ja päätimme tarkastella aihetta harrastusten kautta; harrastukset antavat vastapainoa työlle ja arjelle, ja toimivat näin voimaannuttavana. Ihmiset tarvitsevat elämäänsä asioita, joista he saavat voimaa ja iloa. Nykyään

työelämä vaatii joskus liikaakin, jolloin ihminen saattaa kadottaa elämästään arjen hyvät puolet.

Ensimmäinen suunnitelmamme oli valita kolme harrastusta ja kaksi haastateltavaa kustakin lajista. Haastateltavia etsiessämme ja halukkaiden sähköposteja lukiesamme heräsi epäily siitä, että toistoa tulisi liikaa, jos haastattelempa useampaa saman lajin harrastajaa. Silloin päätimme, että haluammekin paljon eri lajeja ja yhden haastateltavan kustakin lajista. Huomasimme pian ongelman koskien haastateltavien määrää – heitä olisi ollut liikaa ja asiaan perehtyminen olisi jäänyt vain pintaraapaisuksi. Karsimme suurimman osan siihen menneessä löytyneistä haastateltavista ja päätimme ottaa tarkastelun alle kolme eri harrastusta ja yhden haastateltavan kustakin. Pääsimme lopulta tilanteeseen, jossa meillä oli kolme aivan loistavaa haastateltavaa. Heillä kaikilla on todella kiinnostava elämäntarina kerrottavanaan ja heillä on paljon ajatuksia voimaantumisesta.

Haastattelujen kuvauspaikat olivat meille alusta lähtien selvät; halusimme kuvata haastateltavia heille tutussa ja mukavassa ympäristössä – heidän kodeissaan. Positiivinen asia oli kotien hienot sisustukset, jotka toivat kuviin mielenkiintoa. Kotona kuvatessa tunnelma on mahdollisimman rento ja huoleton. Kodeissa ei myöskään ollut ylimääräisiä henkilöitä häiritsemässä kuvaustilannetta ja hoidimme kuvaukset aina kolmistaan haastateltavan kanssa.

Kuvituskuvien kuvauspaikat päätettiin haastateltavien asuinpaikan ja harrastusten mukaan. Kuvauksia tehtiin esimerkiksi Seinäjoella Kyrkösjärven rannalla metsikössä, Kurikassa kansalaisopiston taidepajalla, Peräseinäjoella Ritola-hallin Sundenkorento-tanssisalissa sekä jokaisen haastateltavan kodin läheisyydessä. Kaikkien haastateltavien kodit ovat rauhallisella paikalla, jolloin myös ulkona voitiin kuvata häiriöttä. Kuvituskuvat olivat meille todella tärkeitä, sillä niillä on suuri rooli dokumenttielokuvassamme. Tästä kerromme myöhemmin kappaleessa 5.2 Materiaalista valmiiksi elokuvaksi.

3.3 Aiheen rajaaminen

Aiheen rajaaminen on tärkeä vaihe dokumenttielokuvan suunnittelussa. Rajaaminen on tavallista hankalampaa, jos lähestymistapaa dokumentin aiheeseen ei ole mietitty loppuun saakka. Tekijöiden tulee löytää mielenkiintoinen näkökulma aiheeseen. Dokumentin lähestymistavan ja näkökulman valinta auttaa aiheen rajaamisessa jo suunnittelun alkuvaiheessa. (Saksala 2008, 83–84.)

Mistään aiheesta ei voi olla olemassa yhtä ainoaa totuutta. Elokuvan totuus on parhaimmillaan vain voimassa oleva totuus siinä ajassa ja sillä hetkellä, jolloin elokuvaa tehdään (Saksala 2008, 83–84).

Suomalainen dokumenttielokuvien tekijä John Webster pohtii sisällön merkitystä. Tekijöiden tulisi miettiä tarkkaan, onko kaikki sisältö tärkeää, vai voisiko jotain tiputtaa pois. Mikä pitää tiedon vielä totuuden mukaisena? Kuinka paljon tarinaa tulisi alustaa, ennen kuin päästään asiaan? (Saksala 2008, 83–85; Yleisradio 2009 [Viitattu 17.3.2010].)

Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvan aiheen rajaaminen oli tärkeä vaihe prosessissa. Ensimmäisten suunnitelmien mukaan dokumenttissamme olisi ollut aivan liikaa toistoa. Toisen suunnitelman mukaan meillä olisi ollut ihan liikaa haastateltavia, jolloin dokumentin aiheen käsitteleminen olisi jäänyt liian vähälle, mikä ei olisi ollut lainkaan tarkoituksenmukaista. Kolmannessa ja pysyvässä suunnitelmassa karsimme paljon haastateltavia pois, jolloin pystyimme käsittelemään dokumentin aihetta syvällisemmin ja perusteellisemmin. Halusimme, että dokumentin aikana katsoja pystyy luomaan eräänlaisen siteen haastateltaviin ja sitä kautta voimaantumiseen.

3.4 Kohderyhmä

Kohderyhmää rajattaessa pohdimme sitä, minkälaiset ihmiset katsoisivat dokumenttielokuvamme. Kohderyhmän valinnassa on otettava huomioon ihmisen tausta, perhe, ikä, työ, harrastukset sekä koulutus. On pohdittava myös asioita, joista

he haaveilevat tai joita he pelkäävät, sekä se, millaisena he näkevät nykyisen elämäntilanteensa ja tulevaisuutensa. Tällaisen tutkimuksen avulla saadaan rajattua kohderyhmää, mikä auttaa dokumenttielokuvan aiheen ja teeman kehittämisessä. Tämä vaikuttaa myös elokuvan kerrontaan. (Saksala 2008, 71–75.)

Elokvien suuntaamisesta tietyille kohderyhmälle ollaan montaa mieltä elokuva-alalla. Elokvien tekijät sanovat usein ajattelevansa yllättävän vähän katsojia. Monet sanovat tekevänsä elokuvaa itselleen – asioista, jotka kiinnostavat heitä itseään. Tällaiset elokvantekijät heittäytyvät ja antavat kiinnostuksen kohteen viedä heitä työssään eteenpäin. Jos heidän kiinnostuksensa on aitoa, näkyy se varmasti myös elokuvan lopputuloksessa. Elokvien aiheiden valinta lähtee pitkälti siitä, missä elämäntilanteessa elokvantekijät itse ovat. Tekijät ajattelevat tekevänsä elokuvia itsensä kaltaisille henkilöille. Esimerkiksi entisen televisiotuottajan ja nykyisen ideatoimiston osakkaan Saku Tuomisen mielestä parhaiten menestyvät ne jutut, jotka toimittaja tekee itselleen. Hän ajattelee, että jos hän itse ei kiinnostu jutusta, niin kuinka kukaan muukaan voisi. (Aaltonen 2006, 209–212; Saksala 2008, 71–75; Markkinointi & Mainonta 2009 [Viitattu 5.4.2010].)

Itselleen tekeminen on peruslähtökohta taiteessa, mutta on yritettävä miettiä suurempaakin yleisöä. Suomalaisen elokuvaohjaajan Pirjo Honkasalon, jota pidetään yhtenä merkittävimmistä eurooppalaisista ohjaajista dokumenttielokvien alalla, mielestä tekijän ja kohdeyleisön välinen kommunikaatio on tärkeää. (Green House [Viitattu 5.4.2010]; Aaltonen 2006, 210–212.)

Elokvassa pitää olla se potentiaalinen mahdollisuus, että se avautuu toiselle ihmiselle. Et montako katsojaa sitten sen jälkeen tulee, se on sitten tuottajan ongelma (Aaltonen 2006, 210).

Honkasalon mielestä elokvian ei tarvitse puhutella kaikkia ihmisiä kaikkialla. Suurimmalle osalle tekijöistä ei kohderyhmän miettiminen ole tekoprosessin ajattelun väline, mutta sen avulla voidaan jälkikäteen analysoida elokvua. (Aaltonen 2006, 209–212.)

On myös tekijöitä, joille kohderyhmän tutkinta on tärkeä tekoprosessin vaihe. Elokuvan tekijät ovat uransa kehittymisen myötä huomanneet kiinnittävänsä yhä enemmän huomiota kohderyhmän pohtimiseen. Katsojaa ajatellaan sittenkin. Elokuvan teossa, käytännön työssä, tekijät ajattelevat katsojaa. Tämä näkyy tekoprosessissa ja sen aikana tapahtuvassa ongelmanratkaisussa. Tekijä haluaa tulla ymmärretyksi ja kuulluksi. Katsojasuhteen tärkeyttä ei kuitenkaan kuule tekijöiden suusta. (Aaltonen 2006, 209–212.)

Kohderyhmän miettiminen on tärkeää prosessin alusta lähtien. Kohderyhmän merkitys pitää huomioida sisällössä, kerronnassa sekä visuaalisessa ilmeessä, jotka ovat dokumenttielokuvan keskeisiä osia. Kirjailija Harto Hänninen miettii kohderyhmää tarkasti alusta lähtien. (Saksala 2008, 71–75.)

Kohderyhmässä on kysymys siitä, millä ehdoilla pelataan, mitä lisäbonuksia kohderyhmän ajattelemisen antaa minulle tekijänä saan ja miten se vangitaan (Saksala 2008, 74).

Monet tekijät kokevat kohderyhmän ajattelun kaupalliseksi tai journalistiseksi. Kaupallisissa elokuvissa mietitään tarkoin kohderyhmää, kun taas dokumenttielokuvissa sitä ei mietitä niin tarkasti. Kohderyhmän merkitys on siis varsin moniselitteinen asia. (Saksala 2008, 71–75; Aaltonen 2006, 209–212.)

Meille tekijöille itsellemme Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvan kohderyhmän rajaaminen oli tärkeä osa prosessia. Se auttoi meitä dokumenttielokuvan suunnittelussa, kuvauksissa, editoimisesta sekä graafisessa suunnittelussa. Ongelmien ilmaantuessa dokumenttimme kohderyhmä oli mielessä ongelmaa ratkottaessa. Dokumenttielokuvan suunnittelun alkuvaiheessa teimme samaan aikaan mainos- ja esittelyvideota Hyvän olon tanssikursseille. Kursseilla käsitellään vahvasti myös voimaantumista. Huomasimme Hyvän olon tanssikurssien pääkohderyhmän olevan suunnilleen sama kuin dokumenttielokuvallamme. Halusimme lähteä tutkimaan enemmän Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvan kohderyhmää. Lähetimme tanssikurssin osallistujille sähköpostia, jossa pyysimme heitä kertomaan itsestään ja kokemuksiaan voimaantumisesta. Samalla tiedustelimme heidän halukkuuttaan osallistua dokumenttiin. Heidän vastauksensa selvensivät kohderyhmän

ajatuksia, taustoja, tarpeita sekä heidän käsitystään voimaantumisesta. Tämä auttoi meitä dokumenttielokuvan aiheen rajaamisessa ja saimme tuotettua mielekkään kokonaisuuden. Koko prosessin ajan kohderyhmä oli meille punainen lanka dokumenttielokuvan työstämisessä.

3.5 Käsikirjoittamisen eri vaiheet

Monet ovat sitä mieltä, ettei dokumenttielokuvaa voi käsikirjoittaa etukäteen, mutta suunnitteluun kuuluu silti kerronnan elementtien löytäminen. Dokumenttielokuvat kuvaavat tämän elämän tosiasioita, eikä elokuvantekijäkään voi välttämättä tietää mitä seuraavaksi tapahtuu. Yleensä dokumenttielokuvan käsikirjoitus valmistuu tavallaan vasta leikkauspöydällä. Pitää myös huomioida, että fiktioelokuvaan verrattuna dokumentin käsikirjoittaminen on hyvin erilainen prosessi. (Aaltonen 2002, 150; Aaltonen 2006, 126–127; Saksala 2008, 132.)

Jonkinlainen käsikirjoitus on kuitenkin tehtävä. Viimeistään tuotantopäätösten tekijät vaativat jonkinlaisen käsikirjoituksen, joka antaa tietoa tulevan elokuvan suunnasta. Käsikirjoituksen avulla he arvioivat hankkeiden toteuttamiskelpoisuutta. Käsikirjoituksella myös testataan tekijän sitoutumista dokumenttielokuvan tekoon ja sen aiheeseen. Käsikirjoitus on tavallaan myös suunnitelma projektista. Se on kartta elokuvan tekijöille, ja myös työpaperi elokuvan tekemisestä. Dokumenttielokuvan käsikirjoitus ei ole sitova asiakirja. Käsikirjoituksen noudattaminen pakottaa kuitenkin tekemään ratkaisuja jo prosessin alkuvaiheessa, jolloin se helpottaa loppuvaihetta. Käsikirjoituksen avulla pysyy mielessä, millaista elokuvaa ollaan tekemässä. (Aaltonen 2002, 150; Aaltonen 2006, 126–129.)

Käsikirjoittamiseen sisältyy erilaisia vaiheita. Ensimmäinen vaihe on synopsiksen teko. Synopsis on lyhyt tiivistelmä elokuvan sisällöstä, rakenteesta ja estetiikasta. Synopsiksella myydään idea eteenpäin. Toinen vaihe on yleensä treatment. Treatmentia käytetään pääasiassa ulkomailla, eikä niinkään kotimaan markkinoilla. Se on laajempi kuin synopsis, mutta suppeampi kuin käsikirjoitus. Siinä kerrotaan

tarinan keskeiset henkilöt, kuvauspaikat, tarinan juoni ja sen käsittelytapa. (Saksala 2008, 88–90.)

Synopsiksen ja treatmentin jälkeen tehdään tarkka käsikirjoitus – varsinkin, jos on kyse fiktioelokuvasta. Dokumenttielokuvaankin tehdään käsikirjoitus, mutta se on enemmänkin suuntaa antava. Tavallisimmin käsikirjoitusmalli jäsentyy kolmesta palstasta. Yhteen kirjoitetaan kuva, toiseen ääni ja viimeiseen muut kommentit. Malleja on kuitenkin yhtä paljon kuin tekijöitäkin. (Saksala 2008, 88–90.)

Isossa projektissa, jossa on paljon tekijöitä, käsikirjoitus on erityisen tärkeässä roolissa, jotta kaikki tekijät tietävät missä mennään ja mitä tehdään. Pienemmässä projektissa, jossa tekijöitä on vähän, ei käsikirjoituksen tarvitse olla aivan niin yksityiskohtainen. (Saksala 2008, 88–90.)

Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvan ideoinnin alkuvaiheessa meillä oli monia lyhyitä versioita käsikirjoituksesta. Idean kehityttyä teimme suuntaa antavan käsikirjoituksen. Dokumenttielokuvalle tuli punainen lanka. Emme voineet kirjoittaa tarkkaa käsikirjoitusta tulevasta dokumentistamme, koska emme tieneet vielä silloin mitä projekti tuo tullessaan. Tiesimme haastateltavien elämäntarinat yleisellä tasolla, mutta kuvausvaiheessa ne tulivat aivan uudella tavalla esille. Jos olisimme kirjoittaneet alussa jo tarkan käsikirjoituksen, se olisi kuvausvaiheessa muuttunut täysin. Myös asiantuntijan kommentit muuttivat tilannetta vielä loppuvaiheessa. Kun kuvaukset oli tehty, tilanne alkoi selkiytyä. Keräsimme haastateltavista valokuvia, joita voisimme käyttää kuvituskuvana dokumenttielokuvassamme. Dokumenttielokuva kehittyi matkan varrella huimasti. Se kehittyi vielä leikkausvaiheessakin yllättävän paljon.

Tarvitsimme kuvituskuvia varten ohjeellista käsikirjoitusta. Kuvituskuvia olisi toki voinut kuvata vain haastateltavien oikeista päivätoimista, mutta me halusimme dokumenttiin enemmän toimintaa. Olemme siis monen muun dokumenttielokuvan tekijän kanssa samaa mieltä siitä, että dokumenttielokuvaa ei voida tarkoin käsikirjoittaa etukäteen. Dokumenttielokuvan kuvaaminen on todellakin todellisuuden

kuvaamista, eikä sitä välttämättä ennalta osaa arvata. Tietenkin on hyvä olla suuntaa antava käsikirjoitus, että tiedetään mitä tehdään ja mikä on pääaihe.

3.6 Esiintyjät

Esiintyjien valinta, eli casting, on jokaisessa projektissa todella ratkaiseva tekijä. Se on dokumenttielokuvan työstämisessä yhtä tärkeää kuin fiktioelokuvissa. Dokumentaristi Virpi Suutari painottaa castingin merkitystä. (Saksala 2008, 116–122.)

Elokuva elää päähenkilöidensä varassa. Henkilöiden on oltava hurmaavia ja karismaattisia. He vievät tarinaa tekijöillekin arvaamattomaan suuntaan (Saksala 2008, 116).

Esiintyjien etsimiseen on aina varattava projekteissa aikaa. Haasteellisinta on löytää esiintyjä silloin, kun aihe käsittelee hyvin henkilökohtaisia asioita. Henkilöiden on osattava puhua asioista ja toimia luontevasti kameran edessä. Asiantuntijoita on helpompi löytää asiaan kuin asiaan. (Saksala 2008, 116–122.)

Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvaan haastateltavia haettiin sähköposti- ja paperi-ilmoituksilla. Lähetimme eri harrastajaryhmille ilmoituksia dokumentistamme. Aluksi tuli paljon ilmoituksia halukkailta, mutta silti tuntui siltä, ettemme löytäneet heistä etsimäämme. Ensimmäinen sopiva haastateltava löytyi Hyvän olon tanssikurssilta, alustavan sähköpostikeskustelun perusteella. Kaksi muuta löytyivät tuttujen ihmisten kautta. Heillä kaikilla on dokumenttielokuvaamme sopivat elämäntarinat. Olimme todella onnekkaita, kun löysimme sellaiset ihmiset, jotka uskalsivat ja halusivat kertoa elämäntarinansa ja puhua avoimesti voimaantumisesta.

Dokumenttielokuvassamme meillä on haastateltavana kolme keski-ikäistä naista ja asiantuntijana psykologian lehtori, joka analysoi haastateltavien elämäntarinoita oman erityisosaamisensa perusteella. Olimme haastateltaviin yhteydessä ensin sähköpostilla, jonka jälkeen kävimme henkilökohtaisesti haastateltavien luona tekemässä esihaastattelun. Esihaastattelut auttoivat meitä lopullisessa päätöksessä esiintyjien valinnasta. Esihaastatteluissa keskustelimme dokumentin aiheesta laa-

jemmin ja kerroimme myös, mitä odotimme heiltä. Sovimme, että menemme täysin heidän ehdoillaan, sillä käsittelemme niin arkoja asioita. Saimme tutustua esihaastattelussa rauhassa toisiimme. Keskustelu muuttui rennommaksi, ja sitä kautta he pystyivät kertomaan vaikeistakin asioista. Välillemme muodostui todella vankka luottamus ja ystävyys. Esihaastatteluiden lopussa sovimme haastateltavien kanssa kuvauspäivistä.

Olimme sähköpostilla yhteydessä haastateltaviin kertoaksemme projektin etene- misestä ja kuvauspäivien tarkasta kulusta, jotta he tietäisivät mitä odottaa. Yritimme tehdä kuvauspäivästä mahdollisimman rennon. Kuvauspäivinä otimme aina ensin kuvituskuvia, jolloin haastateltavat tottuivat kameran läsnäoloon. Kuvitusku- vien jälkeen teimme varsinaiset haastattelut, joille olimme varanneet kunnolla ai- kaa. Emme halunneet kiireen häiritsevän. Haastattelujen jälkeen otimme vielä jon- kin verran kuvituskuvia, sillä ideoita syntyi vielä kuvauspäivän edetessäkin. Ke- räsimme haastateltavilta valokuvia heidän elämänsä varrelta.

Haastateltavien kuvausten jälkeen olimme jälleen yhteydessä asiantuntijaan, jol- loin sovimme kuvauspäivän hänen kanssaan. Kävimme myös tapaamassa asian- tuntijaa hänen työpaikallaan Jalasjärven lukiolla. Juttelimme hänen kanssaan ren- nossa ilmapiirissä voimaantumisesta, dokumenttielokuvasta ja hänen osuudestaan siinä. Asiantuntija oli meidän onneksemme heti innolla mukana ja halukas autta- maan meitä kaikin tavoin, mikä helpotti työskentelyämme huomattavasti. Ennen asiantuntijan kuvauspäivää pyysimme jokaista haastateltavaa katsomaan raaka- version omasta haastattelupätkästään. Tällöin he olisivat vielä voineet kieltää jon- kin pätkän esittämisen, jos heistä olisi tuntunut siltä, että he puhuivat haastattelus- sa sittenkin liian henkilökohtaisista asioista. Meille on ollut tärkeää, ettei doku- menttielokuvamme loukkaa ketään. Keskustelimme myös heidän kanssaan pro- jektin kulusta siitä eteenpäin, ja lupasimme ottaa heihin yhteyttä kun doku- menttielokuva on valmistumassa.

Esiintyjien valinta oli tämän dokumenttielokuvan teossa ratkaisevaa. Löysimme haastateltaviksi sellaiset henkilöt, joita elämä on kolhinut ja jotka ovat löytäneet

voimaantumisen kautta jälleen iloa ja onnea elämäänsä. Näillä henkilöillä on paljon yhteistä, mutta oli myös paljon asioita, jotka erottivat heidät toisistaan, mikä toi voimaantumista esiin eri tavoin.

Jälkeenpäin tuntuu siltä, että sattuma kohteli meitä hyvin castingin suhteen. Kohderyhmämme haluaa varmasti mieluummin kuulla muiden naisten kokemuksia elämästä. Oman kokemuksemme mukaan naiset luovat tällaisissa asioissa herkemmin tunnesiteitä ja luottamuksellisia suhteita toisiin naisiin, kuin miehiin. Tämä dokumenttielokuva on naisilta naisille.

3.7 Tuotannon valmistelu

Kun käsikirjoitukset ovat valmiina, voidaan miettiä tuotannon aikataulutusta, resursseja, tuotantosuunnitelmaa, informaation kulkua sekä tarkempia suunnitelmia tuotannolle ja tuleville kuvauspäiville. Pienissä tuotantoyhtiöissä on mahdollisuus sopeuttaa aikataulut tilanteiden mukaan. Suurissa tuotantoyhtiöissä vaaditaan yleensä tuotantopanosten, eli kuvasuunnittelun, kuvauksen, äänityksen ja leikkauksen arviointia ja tarkentamista paljon yksityiskohtaisemmin. Mahdollisimman tarkalla ennakkosuunnittelulla ja organisoinnilla pyritään tehokkuuteen ja taloudellisuuteen, joiden kautta resursseja vapautuu luovan ja taiteellisen laadun nostamiseen. (Saksala 2008, 76–81; Aaltonen 2006, 108–110.)

Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvan tekoprosessi alkoi marraskuun alussa vuonna 2009, jolloin idea syntyi. Tutkimme loppuvuoden voimaantumista ja aloimme kirjoittaa suuntaa antavaa käsikirjoitusta. Tammikuun alussa dokumenttielokuvan esiintyjät varmistuivat, jolloin pääsimme sopimaan kuvauspäivistä heidän kanssaan. Silloin pystyimme tekemään aikataulun koko projektille, johon sisältyi aikataulut kuvauspäiville ja editointivaiheelle.

Haastateltavien kuvauspäivät sijoittuivat tammikuun lopun ja helmikuun lopun väliselle ajalle. Haastateltavien kuvaukset tehtiin pääasiassa viikonloppuisin. Asian-

tuntijan kuvaukset sijoituivat maaliskuun puoliväliin. Niitä varten olimme editoineet raakaversiot päähenkilöiden haastattelupätkistä. Maaliskuun puolivälissä saimme kaikki tarvittavat materiaalit dokumenttielokuvaa varten. Kaikki kuvaukset oli tehty, still-kuvat hankittu, musiikki tuotettu ja äänet ulkoisella kovalevyllä. Silloin teimme koko projektin deadlinen perusteella tarkemman aikataulun editointivaiheelle, jolloin pääsimme täyspäiväisesti työstämään Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvaa.

Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvalla tehtiin tuotannon alkuvaiheessa myös tuotantosuunnitelma, joka kuuluu olennaisena osana jokaiseen tuotantoon. Siinä kävimme läpi tuotannon taustat, erilaiset tavoitteet, laatukriteerit, mahdolliset kohderyhmät, esituotannon vaiheet, suunnitelmat koskien lopullista sisältöä, aikataulutavoitteet, resurssit, sopimukset, työryhmäselvityksen, budjetin ja riskien kartoituksen. Tuotantosuunnitelma on tärkeä työväline tuotannon eri vaiheiden ja sisällön pohdintaan.

Yksi tärkeä osa tuotannon onnistumisessa oli yhteydenpito haastateltaviin. Tulimme heille tutuiksi, jolloin he olivat täysin rentoja seurassamme ja uskalsivat kertoa synkätkin elämänvaiheensa kameralle. Kävimme kaikkien haastateltavien luona ennen kuvauspäivää, jolloin juttelimme heidän kanssaan Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvaprojektista. Tutustuimme ja annoimme heidän kertoa ajan kanssa itsestään, menneisyydestään, nykyhetken kuulumisistaan ja tulevaisuuden odotuksistaan.

Varasimme aikaa tutustumiseen, koska juuri sitä kautta saimme rakennettua vanhan luottamussuhteen haastateltavien kanssa. Luottamuksen ansiosta saimme esiin ne tarinat ja asiat, joita dokumenttiimme halusimmekin. Pidimme usein haastateltaviin yhteyttä sähköpostin ja puhelimen välityksellä kertoaksemme kuinka projekti etenee. Haastateltavat tulivat editointivaiheessa jokainen erikseen katsomaan omia haastattelupätkiään, jolloin he näkivät itse kuinka dokumenttielokuva etenee ja näkivät myös ensimmäistä kertaa itsensä ruudusta.

Sopimukset ovat jokaisen tuotannon perusta. Jos ei kuvauspaikka- tai esiintyjäsopimuksia löydy, ei voida myöskään käyttää kuvaa eikä ääntä. Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvan tuotannossa sopimuksia kertyi huima määrä. Kuvituskuvia kuvattaessa paikalla oli paljon muitakin ihmisiä ja myös kuvauspaikkoja oli monia. Pyysimme kaikilta paikalla olevilta allekirjoitukset esiintyjäsopimukseen, sillä he saattaisivat näkyä lopullisessa dokumenttielokuvassa. Kaikkiin sopimukseen oli hyvä ottaa allekirjoitukset heti, ettei kukaan voisi tulla myöhemmin vaatimaan oman osuutensa poistamista. Myös kuvauspaikkalupien hankkiminen oli tärkeä osa sopimusasioita. Kuvauspaikkaluvat hoidimme aina jo ennen kuvauspäivää. Jos olisimme pyytäneet luvat vasta kuvauksien jälkeen, olisivat paikan omistajat saattaneet kieltää materiaalin käytön. Silloin kaikki työ olisi ollut turhaa. Lupa-asiat on hyvä hoitaa kuntoon ensimmäiseksi, jotta voidaan työskennellä rauhassa.

Ensimmäinen vaihe kuvauskalustoon liittyen on valita dokumenttielokuvamme tarpeisiin sopivat laitteet. Mietimme millaista kuvauskalustoa tarvitaan ulkona ja millaista sisällä haastatteluja ja kuvituskuvia varten. Pohdimme pitkään äänen ja valon tärkeyttä. Kuvauskaluston hankimme Seinäjoen ammattikorkeakoulun Kulttuurialan yksiköstä. Jokaista kuvauspäivää varten teimme etukäteen kuvauskaluston varauksen kirjallisesti, millä varmistimme tarvitsemamme kaluston saatavuuden kuvauspäivinä.

3.8 Budjetti

Laadukasta dokumenttielokuvaa ei saa tehtyä halvalla. Kuluja syntyy jo ennen tuotantoa ja sen aikana. Elokvatuotantojen kokonaiskustannukset ovat yleensä suuria summia. Kuluja syntyy elokuvan käsikirjoituksesta, tekijöiden ja esiintyjien palkoista, kuvauspaikkojen vuokrista, kuvauskalustosta ja lukuisista muista asioista. Tärkein resurssi on kuitenkin tekijöiden osaaminen, jolla pystyy saamaan aikatauluihin ja budjettiin liikkumavaraa. Kokemus ja perusteellinen ennakkosuunnittelu ovat valttia projektin resurssien arvioinnissa. Yksityiskohtainen suunnitelma auttaa pitämään projektin budjetin suunnitellulla tasolla. (Saksala 2008, 76–78.)

Budjetti koostuu monista eri elementeistä tuotannossa. Projektin alussa kuluja syntyy tuotannon valmistelusta ja käsikirjoituksesta. Suurimmat kulut ovat työntekijöiden palkat. Myös esiintyjien palkat on hyvä huomioida, mutta dokumenttielokuvien tuotannossa niistä ei välttämättä koidu suuria kuluja. Tuotannon aikana tulee myös kuljetus-, majoitus-, catering- ja matkakuluja. Lavasteista ja rekvisiitoista tulee paljon kuluja fiktioelokuvia tehdessä, mutta dokumenttielokuvien tuotannossa näistä pystytään säästämään paljonkin, elokuvasta riippuen. Elokuvan tyylistä ja luonteesta riippuen kuluja saattavat aiheuttaa myös puvustus ja maskeeraus. Kuvauspaikat ja studiot ovat myös suuri kuluerä joissakin tuotannoissa.

Elokuvan teknisen kaluston hankinta on myös iso osa kuluista, sillä usein osa kuvauskalustosta hankitaan kalustovuokraamoista. Muita kuluja aiheutuu materiaalikustannuksista ja laboratorion sekä digiyksikön kustannuksista. Projektien jälkituotannon kuluihin liittyvät leikkauksen ja kuvankäsittelyn vaiheet sekä äänen jälkikäsitteily. Musiikin tuottamiseen ja teostokorvauksiin on varattu oma kuluerä budjetissa. Kuluihin voi myös liittyä esimerkiksi kuvatallenteiden, taideteosten ja muiden teosten oikeudet. Kopiokustannukset ovat tuotannon viimeisimpiä kuluja. Jos lopputuotokselle ollaan tekemässä kunnon markkinointisuunnitelmaa, kannattaa myös siihen varata tarvittava kuluerä. Loput projektin kulut ovat esimerkiksi pieniä hallinto- ja sekalaisia kustannuksia. Budjettiin kuuluvat tärkeänä osana myös tulot, eli saadut rahoitukset. (KinoPeople [Viitattu 23.3.2010].)

Dokumenttielokuvallamme ei ollut varsinaista tilaajaa, minkä takia pidimme tuotannon budjetin mahdollisimman pienenä. Tuotantomme kulut tulivat pääosin auton polttoainemaksuista, puhelin- ja Internet-maksuista, työryhmäläisten palkkioista, dvd-levyistä, sekä kukista ja muista viemisistä.

Dokumenttielokuvan tuotannon aikana teimme paljon haastattelukäyntejä ja veimme haastateltaville aina jotain pientä, esimerkiksi leivoksia tai kukkia. Meillä oli käytössä oma auto, joten meidän ei tarvinnut esimerkiksi vuokrata autoa kuvauspäiviä varten. Onneksemme kaikki kuvauspaikat sijaittivat lähialueella, minkä

vuoksi polttoainekulut eivät nousseet suuriksi. Saimme pidettyä puhelinkulut kohtuullisina sähköpostin ansiosta. Dvd-levyt lopputuotetta varten ostimme itse.

Musiikin dokumenttielokuvaamme sävelsi ja esitti Manu Hirvilampi ja miksaajana toimi Karri Kallio, joka opiskelee Seinäjoen ammattikorkeakoulun Kulttuurialan yksikössä. Kuvatessamme kuvituskuvaa Hyvän olon tanssikursseilta meillä oli kolmantena kameramiehenä Matti Hautalahti ja äänimiehenä Tommi Kilpiö, jotka myös opiskelevat Seinäjoen ammattikorkeakoulun Kulttuurialan yksikössä. Roudarina ja kaluston pystytys- ja purkuapuna toimi Jari Lepistö, jonka pakettiautolla saimme kuljetettua koko kuvauskaluston. Kuvauskalustoa oli tuolloin erityisen paljon, sillä kuvasimme samalla mainos- ja esittelyvideon Kaisa Kannon Hyvän olon tanssikursseille. Tuotannon loputtua palkitsimme työryhmäläiset pienellä loppukaronkalla. Oikeassa tilanteessa työelämässä emme varmasti olisi päässeet näin pienillä työryhmän palkkiolla. Suhteilla on siis suuri merkitys alalla, varsinkin pienissä opiskelijatuotannoissa.

Budjetissa pystyimme säästämään esimerkiksi käyttämällä Seinäjoen ammattikorkeakoulun Kulttuurialan yksikön kalustoa. Kuvauspaikoilla kuvaaminen ei maksanut meille mitään. Teimme projektillämme kuvitteellisen budjetin, joka antoi meille osviittaa siitä, paljonko tuotantomme kustannukset olisivat todellisuudessa olleet.

LIITE 1. KUVITTEELLINEN BUDJETTI

3.9 Rahoitus

Elokuvia rahoitetaan Suomessa pääosin julkisin varoin. Rahoitus elokuville muodostuu pääsääntöisesti niin sanotusta kolmikantarahoituksesta, jossa pääasiallisina rahoittajina toimivat Suomen elokuvasäätiö (SES) ja Audiovisuaalisen kulttuurin kehittämiskeskus (AVEK). Rahoitus voi myös koostua kotimaisesta ennakkomyynistä, eli televisioyhtiöt ostavat ohjelman ennakkoon. Lisäksi rahoitus voi koostua tuotantoyhtiön omarahoitusosuudesta, sekä muusta kotimaisesta rahoituksesta,

esimerkiksi elokuvan levittäjältä, sponsoreilta ja elokuvaan liittyvien tuotteiden myynnistä. Tuotannolle voidaan hakea rahoitusta myös ulkomailta. Euroopassa on monia mahdollisuuksia hakea rahoitusta, esimerkiksi tuotantoyhtiöiden apurahaa. (EFFC [Viitattu 22.3.2010].)

Suomen elokuvasäätiöltä voi hakea apurahaa näytelmä-, dokumentti-, animaatio- ja lastenelokuville. Suomen elokuvasäätiön apuraha voi olla suunnattu esimerkiksi käsikirjoittamiseen, tuotantoon tai levittämiseen. (SES 2009 [Viitattu 22.3.2010].)

Suomen elokuvasäätiö myöntää tuotantotukea suomalaiseen ammattimaiseen elokuvatuotantoon. Säätiön tavoitteena on edistää korkeatasoista, monipuolista ja omaperäistä suomalaista elokuvatuotantoa. Tuen myöntäminen perustuu Lakiin elokuvataiteen edistämisestä (28/2000) (SES 2009 [Viitattu 22.3.2010]).

AVEK puolestaan pyrkii tukemaan monipuolisia ja myös kokeilevia audiovisuaalisia tuotantoja. AVEK:n tavoite on vahvistaa kotimaisia pitkiä tuotantoja. AVEK pyrkii hyödyntämään käytössä olevia resurssejaan sekä antamaan tilaa myös uusille tekijöille ja uudentyypisille, elokuvallista ilmaisua harjoittaville lähestymistavoille. Kaikilla yksityisillä henkilöillä, yrityksillä ja yhteisöillä on mahdollisuus hakea AVEK:n tukea. (AVEK [Viitattu 22.3.2010].)

Omaan projektiimme hakisimme rahoitusta pääasiassa kotimaasta, sillä tavoitteemme on näyttää dokumenttielokuvaa Suomessa. Ensimmäiseksi voisimme hakea rahoitusta tuotannon eri vaiheisiin Suomen elokuvasäätiöltä ja Audiovisuaalisen kulttuurin kehittämiskeskukselta. Pyrkisimme myymään dokumenttielokuvan ennakkoon esimerkiksi Yle:lle, Neloselle ja MTV3:lle sekä muille levittäjille.

Suomen Kulttuurirahastolla on keskusrahasto ja useita maakuntarahastoja, joilta voi hakea apurahaa. Muita apurahoja jakavia tahoja Suomessa on esimerkiksi Säätiöpalvelu (Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta ry). Me todennäköisesti hakisimme tuotantomme apurahaa ensin maakuntarahastolta, eli Etelä-Pohjanmaan kulttuurirahastolta. (SKR [Viitattu 23.3.2010]; Säätiöpalvelu [Viitattu 23.3.2010].)

4 TUOTANTO

4.1 Suunnittelusta käytäntöön

Siirtymä tuotannollisesta valmistelusta varsinaiseen kuvausvaiheeseen on tärkeä ja ratkaiseva vaihe elokuvan teossa. Kuvausvaihe täytyy suunnitella mahdollisimman tarkasti, sillä se sitoo paljon resursseja ja on raskas työvaihe. Varsinainen tuotanto alkaa siitä, kun suunnitelmat ovat valmiita, elokuvan tekijät on koottu ja he ovat tavanneet palaverin merkeissä ennen kuvauksia. Kun haastateltavien kanssa on sovittu aika ja paikka, on aika aloittaa itse tuotanto. (Saksala 2008, 116; Aaltonen 2006, 136.)

Jokaisessa tuotannossa on jännitystä ilmassa ensimmäisenä kuvauspäivänä. Ulkokuvaukset tehdään säiden armoilla ja toivotaan parasta valaistuksen ja muiden olosuhteiden suhteen. Haastattelujen onnistuminen riippuu monista asioista, kuten työntekijöiden ja esiintyjien hyvinvoinnista sekä kuvauskaluston ja kuvauspaikan toimivuudesta. Onnistumiseen tarvitaan jo onnea, pelkkä tuuri ei riitä. (Saksala 2008, 116; Aaltonen 2006, 136.)

4.2 Kuvaukset

Kuvaukset ovat näkyvin osa elokuvatuotantoa. Kuvaushenkilöstöön kuuluu yleensä monia eri alojen ammattilaisia, joista taiteellinen johtoasema on ohjaajalla ja tuotannollinen johtoasema tuottajalla. Kuvausten aikana henkilöstö jaetaan usein tiettyihin ryhmiin riippuen tuotannon koosta. Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvan tuotannossa meitä oli kaksi henkilöä ja pyrimme tekemään kaiken yhdessä. (Aaltonen 2006, 136; Elokuvantaju [Viitattu 22.3.2010].)

Dokumenttielokuvan teossa tekijät yleensä heittävät käsikirjoituksen nurkkaan kuvausvaiheessa tai yrittävät melkein pä unohtaa käsikirjoituksen kokonaan. Suoma-

laiset dokumenttielokuvien tekijät Pirjo Honkasalo, Markku Lehmuskallio, Kanerva Cederström ja Seppo Rustanius ovat yhtä mieltä siitä, että käsikirjoitukset jätetään yleensä kassin pohjalle kuvausten ajaksi. Seppo Rustanius haluaa jättää kuvausvaiheeseen tietyn tyyppisen avoimuuden ja spontaanisuuden. (Aaltonen 2006, 136.)

Jos kauheasti pitäytyy siinä ennakkosuunnittelussa, niin saattaa jäädä pois se semmoinen välitön impulsiivinen tapa lähestyä sitä teemaa (Aaltonen 2006, 136).

Dokumenttielokuvien teossa haastattelun pääaiheesta sovitaan haastateltavan kanssa ennen kuvauksia, eikä haastateltavalle välttämättä anneta valmiita kysymyksiä. Kuvaustilanteessa haastateltavaa ohjataan tietyn tyyppisillä kysymyksillä, jotta saadaan esiin se, mitä haastateltavan toivotaan sanovan tai kertovan. (Aaltonen 2006, 136.)

Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvassa tuotannon kuvausvaiheessa teimme kuten aikaisemmassa kertomamme dokumenttielokuvien tekijät. Käsikirjoitus jätettiin laukun pohjalle odottamaan leikkausvaihetta. Pyrimme olemaan kuvauksissa mahdollisimman avoimia spontaaneille ideoille. Annoimme haastattelun elää tilanteen mukaan.

Kuvausvaiheessa etenimme tavallaan haastateltavien ehdoilla, jolloin he saivat rauhassa kertoa tarinansa. Haastatteluihin kului paljon nauhoja, mutta sitä kautta saimme heistä kaiken irti. Pyrimme myös johdattelemaan haastateltavia tiettyihin puheenaiheisiin. Kuvauksissa meillä oli mukana ainoastaan yksinkertainen haastattelurunko. Haastattelurunko oli haastatteluissa meidän punainen lankamme, josta pystyimme silti helposti poikkeamaan tarpeen vaatiessa.

Jarmo Jääskeläisen mielestä käsikirjoitus voikin koostua lyhyistä muistiinpanoista ja huomioista. Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvan teossa emme esittäneet haastateltaville kysymyksiä, vaan annoimme heille aiheen, josta puhua. Sitä kautta saimme heidät ilmaisemaan asian haluamallamme tavalla: enemmänkin vapaana kerrontana, kuin suorina vastauksina kysymyksiin. Pyrimme kuvaustilanteissa

olemaan avoimia uusille ideoille ja kehittämään aihetta eteenpäin haastateltavien kerronnan mukaan. (Saksala 2008, 132.)

Dokumenttielokuvien työstämisessä kuvituskuvien käyttäminen on suurta taidetta. Dokumentaarisuus syntyy kuvakerronnan laadusta. Jos kuvituskuvat ovat puheen päälle laitettuja kuvia, on kyse silloin kuvitetusta reportaasista tai luennosta. Jos lähtökohtana on puhe joko yhtenäisen kuvallisen tarinan tai sisäkkäisten, toisiinsa suhteessa olevien kuvallisten tarinoiden kautta, silloin puhumme tv-dokumentista. Jarmo Jääskeläisen mukaan yhtenäinen kuvallinen kertomus henkilöistä tai jostain ilmiöistä tai tapahtumista on luova dokumentti. (Saksala 2008, 130–132.)

Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvan tuotannon kuvituskuvien käyttöä voisi verrata tv-dokumenttiin. Kävimme erikseen kuvaamassa päähenkilöiden harrastuksia sekä lavastimme tilanteita heidän kotonaan. Mielestämme näin saimme dokumenttiin liikettä ja toimintaa. Elokuviessahan pääasia on kuitenkin tekemisen näyttäminen, ei vain siitä kertominen. Käytimme kuvituskuvia kertomaan ja vahvistamaan päähenkilöiden tarinoita. Käytimme kuvituskuvia myös luomaan tiettyä tunnelmaa joihinkin kohtiin. Halusimme elokuvan alusta lähtien tuoda kuvituskuville haastateltavia lähemmäs katsojaa.

Paljonko materiaalia tulisi kuvata? Kuvauksissa saadun materiaalin ja elokuvassa käytetyn materiaalin suhde vaihtelee tekijöittäin. ”Kaikkea mikä liikkuu, ei kannata kuvata.” Hyvin tehdyt suunnitelmat takaavat sen, että saadaan riittävästi hyvää materiaalia kasaan. Jos taas materiaalia tulee liikaa, on sen esikoostamisvaiheessa käytävä läpi valtava määrä kasetteja. (Saksala 2008, 132.)

Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvaamme varten tuli materiaalia valtava määrä. Kasettipino kasvoi tuotannon edetessä. Materiaalia kertyi ehkä jonkin verran liikaakin, mikä luultavimmin johtui kiireettömistä haastattelutilanteista. Haastattelutilanteissa annoimme kahden kameran ja äänitallentimen käydä koko ajan, minkä ansiosta haastateltavat alkoivat unohtaa kameroiden läsnäolon. Muuten emme välttämättä olisi päässeet haastatteluissa tavoitteisiimme.

Saimme taltioitua materiaalia, joka herättää katsojissa varmasti paljon tunteita. Materiaalien esikoostamisessa meni aikaa ensin ylimääräisen materiaalin karsimiseen. Tarkka käsikirjoitus ei olisi auttanut tässä kohtaa, sillä haastateltavien tarinoita ei olisi voinut mitenkään käsikirjoittaa etukäteen. Turhaa materiaalia tuli siis paljon, mutta tällaisen toimintamallin ansiosta saimme varmasti sen mitä halusimme.

Materiaalit ja kuvauskalusto on halvempaa kuin työvoima, minkä vuoksi kuvausaikataulujen hiominen tehokkaiksi on ratkaisevaa jokaisessa tuotannossa. Hyvä suunnittelu parantaa taloudellista kannattavuutta. (Saksala 2008, 132.)

Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvan tuotannossa saimme karsittua kuvauspäivät kuuteen. Kahden haastateltavan kanssa teimme kaksi kuvauspäivää, sillä kaikkia kuvituskuvia ei voinut kuvata haastattelupäivänä. Yhden haastateltavan ja asiantuntijan kanssa tehtiin vain yksi kuvauspäivä. Koska meillä oli vain kuusi kuvauspäivää, ne venyivät pitkiksi. Kuusi kuvauspäivää teki työskentelystä taloudellista ja säästimme esimerkiksi kuvausmatkojen polttoainekuluissa. Kaikki kuvausmatkat hoidimme pienellä kolmiovisella Toyota Yariksella, johon saimme juuri ja juuri kaiken kuvauskaluston mahtumaan. Kuvauksissa meni aina vähintään yhdeksän tuntia, lukuun ottamatta kuvauksia Kurikan kansalaisopiston Taidepajalla, jossa taltioimme vain lyhyitä kuvituskuvia.

4.3 Kuvauskalusto

Pystytettäessä kalustoa kuvauspaikalla päätetään kameran paikka aina ennen muun kaluston järjestämistä omille paikoilleen. Kuvauskalustoon kuului jokaisella reissulla kaksi tai kolme Sonyn HDV-kameraa. Haastattelut kuvasimme aina kahdella kameralla. Toinen kamera otti yleiskuvaa haastateltavasta ja toisella kameralla otettiin erikokoisia lähikuvia haastateltavasta. Kolmatta kameraa käytimme pääasiassa joihinkin ulkokuvauksiin; ulkona oli paljon pakkasta, joten emme olisi

voineet kuvata samalla kameralla sisällä ja ulkona. Meillä oli varmuuden vuoksi mukana myös kameran sadesuoja.

Kuvituskuvia kuvasimme lähinnä akkuvirralla. Haastattelutilanteissa käytimme kameroissa aina virtajohtoa, jolloin ei tarvinnut jännittää akun loppumista kesken haastattelun. Käytimme Millerin DS-25 -kamerajalustoja niiden tukevan rakenteen vuoksi. Kuvan koko ja laatu tarkastettiin aina monitorista. Monitorin mukana meillä oli aina akkuja kuvituskuvia varten ja virtajohto haastattelutilannetta varten. S-videopiuhoja meillä oli aina pari ylimääräistä mukana, koska monesti jokin johdoista oli epäkunnossa.

Kuvauspaikkaa järjestäessä toinen vaihe on valojen asentaminen paikoilleen. Toki kameran ja valojen paikkoja päätettäessä molempia joudutaan varmasti siirtämään, ennen kuin tasapaino löytyy. Ennen kuvausten alkua kannattaa tarkistaa, mistä saa sähköä ja miten suuret sulakkeet on käytössä. Meillä oli kuvausreissuilla aina kaksi Sachtler 322HSM -salkkua, eli yhteensä kuusi 300 watin valoa jalustoitteineen. Osaa näistä valoista käytimme haastattelussa sekä kuvituskuvaustilanteissa. Käytimme paljon harsoa ja kalvoja valomäärän säätelyyn. Haastattelutilanteissa käytimme Sachtlerin topas 330W -valoa tasausvalona kolmen pisteen valaistuksessa. Topasin himmentimen avulla pystyimme helposti säätämään valon määrää. Sachtler topas:lle varasimme Arrin tukevan valojalustan. Pyrimme panostamaan valaistukseen, ettei kuvaan tulisi häiritseviä varjoja tai vastaavasti liian kirkkaita kohtia.

Kolmas vaihe kuvauspaikan järjestämisessä on äänityslaitteiden valmistelu. Meillä oli mukana Edirol R-4 pro -kovalevytallennin, johon meillä oli koululta hyvät kuu- lokkeet. Haastatteluvaiheessa käytimme nauhurissa virtajohtoa ja kuvituskuvauksia tehdessä ladattavia paristoja. Haastattelumikrofonina meillä oli yleensä Sonyn ECM-77B, mutta yksissä kuvauksissa jouduimme käyttämään Sennheiserin nappimikrofonia. Pidämme Sonya selkeästi parempana, sillä se toimi aina ongelmitta ja äänenlaatu oli mainio, kun taas Sennheiser suhisi ja rätisi. Haastattelutilanteissa otimme yleisääntä Sennheiserin kondensaattorimikrofonilla. Kameroissa oli

kiinni pienet mikrofonit, jotka tallensivat referenssiäntä, jonka perusteella ääni-leikkaus oli myöhemmin huomattavasti helpompaa. Pihalla kuvatessa suojasimme Sennheiserin kondensaattorimikrofonin häiriöääniltä zeppelinillä ja tuulisuojalla. Kuvausreissulla oli aina varmuuden vuoksi pari ylimääräistä XLR-johtoa, sillä koskaan ei voinut olla varma johtojen toimivuudesta.

Viimeisimpinä, mutta ei vähäisimpinä, tarvikkeina mainittakoon klaffi, joka helpotti leikkausvaiheessa äänen ja kuvan saamista kohdilleen, sekä jatkojohtokelat, joita meillä oli aina mukana neljä kappaletta. Jatkokeloiden avulla saimme sähköä hankalampiinkin paikkoihin. Paristoja oli myös aina hyvä olla mukana mikrofoneihin, äänitallentimeen ja mahdollisiin muihin laitteisiin.

Päätimme heti kuvausten alkaessa, että pyrimme tallentamaan kuvauspäivien tapahtumia still-kameralla. Teetimme esimerkiksi haastateltaville muistoksi kuvia heidän omista kuvauksistaan. Saimme kuvista myös itselle pysyviä muistoja, sekä niin sanottua todistusaineistoa, jonka pohjalta oli helppo kirjoittaa kuvausvaiheesta myöhemmin.

4.4 Musiikin tuottaminen

Elokuva- ja televisiotutkimuksen professori Henry Bacon viittaa Jerrold Levinsonin elokuvamusiikin narratiiviseen ja ei-narratiiviseen jakoon. Musiikin vaikutus elokuvan kerrontaan voi olla voimakaskin, jos sitä osataan käyttää oikein. (Saksala 2008, 148–150.)

Levinsonin mukaan musiikki on kerronnallista, jos sen katsotaan palvelevan tarinan välittämisen tarpeita erotuksena elokuvallisen kokonaisuuden vaikutelman tukemisesta sinällään (Saksala 2008, 148–150).

Narratiivinen musiikki voi tuoda esiin henkilön tunnetilaa, luonteenpiirteitä tai sellaisia asiointiloja, jotka eivät muuten kenties tulisi elokuvassa esille, kertoo Bacon. Ei-narratiivinen musiikki taas voi esimerkiksi nostattaa tai korostaa elokuvan yleis-

tä tunnetilaa ja sen merkityksiä, antaa elokuvalle tai sen osille kiinteyttä, jatkuvuutta ja tuntua sulkeumasta. Ei-narratiivinen musiikki voi myös saada katsojan samaistumaan tekijän haluamaan kohteeseen tai asiaan, sekä rikastuttaa tai elävöittää elokuvaa taideluomuksena. (Saksala 2008, 148–150.)

Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvan musiikki on ei-narratiivista ja pyrkii lähinnä nostattamaan kohtauksen tunnelatausta, kun haastateltavat kertovat elämästään. Halusimme musiikillamme myös yhtenäisyyttä dokumenttielokuvaamme. Musiikkimme ei pyri tuomaan esiin elokuvassa esiintyvien henkilöiden omia tunnetiloja tai kertomaan tarinaa eteenpäin.

Taitava musiikinkäyttö vaatii tyyliä, taitoa ja musiikin tuntemusta. Ensimmäiseksi on päätettävä halutaanko etsiä valmista musiikkia vai pyritäänkö kenties tuottamaan uutta musiikkia elokuvaan. Oikeilla musiikkivalinnoilla luodaan tunnetta elokuvan haluttuun kohtaan. Musiikki saa katsojan mielikuvituksen liikkeelle. Musiikilla ja äänillä voidaan vaikuttaa katsojaan hyvinkin paljon.

Päätimme projektin alussa, että pyrimme löytämään jonkun tutun musiikin tekijän dokumenttielokuvallamme, jotta vältymme Teoston kanssa asioinnilta. Musiikin lupien hankkimiseen olisi voinut mennä pitkiäkin aikoja ja valmis musiikki olisi ollut meille liian kallista. Emme olisi myöskään välttämättä saaneet juuri sellaista musiikkia kuin haluamme.

Löysimme lähipiiristämme projektin alussa yllättävän nopeasti motivoituneen musiikin tekijän, Manu Hirvilammen. Miksaajaksi löysimme Seinäjoen Ammattikorkeakoulusta Karri Kallion, joka myös äänitti musiikin. Kerroimme Hirvilammelle ensin minkälaista dokumenttielokuvaa olimme tekemässä ja millaista musiikkia haluamme siihen. Hirvilammi teki kolme erilaista kappaletta, joista valitsimme mielestämme parhaan. Sitten otimme yhteyttä Kallioon. Hirvilammi ja Kallio eivät entuudestaan tunteneet toisiaan, mutta heidän yhteistyönsä sujui mutkattomasti. Dokumenttielokuvan musiikki eli ja kehittyi palaverissa, joissa nelistäään mietimme, miten musiikkia voisi entisestään parantaa. Kallio ja Hirvilammi saivat musiikin

valmiiksi ajallaan. Olimme todella tyytyväisiä heidän kanssaan tekemäämme yhteistyöhön ja lopulliseen musiikkiin. Teimme Kallion ja Hirvilammen kanssa myös sopimukset musiikin oikeuksista.

5 JÄLKITUOTANTO

5.1 Takaisin työpöydän ääreen

Jälkityövaiheessa otetaan käsikirjoitus jälleen tarkastelun alle. Jälkityövaiheeseen kuuluvat leikkaus ja äänen jälkikäsitteily, sekä erilaisten hienosäätöjen työstäminen. Tekijän on tässä vaiheessa hahmoteltava, miten todellisesta maailmasta kuvattu aineisto saadaan esitettyä siten, että katsoja kokee sen elämyksenä. Miten katsojissa herätetään tunteita? Mikä vaikuttaa ja mikä ei? Miten saadaan tieto perille asti? (Aaltonen 2006, 144–145.)

Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvan kuvausten loputtua edessämme oli iso pino kasetteja, jotka kaikki piti käydä tarkasti läpi ja miettiä onko kasassa kaikki tarvittava materiaali tarinan kertomiseen. Yritimme poimia tärkeimmät pääkohdat ja hahmottaa kokonaisuutta. Keräsimme myös kuvauspäivien välillä haastateltavilta valokuvia, joita käytimme dokumentissa. Dokumentin musiikki tuotettiin kuvausvaiheen aikana. Yritimme käyttää kaiken ajan hyödyllisesti, ettei kiire pääsisi yllättämään lopussa.

5.2 Materiaalista valmiiksi elokuvaksi

Elokuvaa voidaan leikata graafisuuden, rytmin, paikan tai ajan perusteella. Graafinen näkökulma sekä rytmisen näkökulma ovat mukana lähes kaikkien elokuvien editoinnissa. Paikan ja ajan näkökulmat leikkaamisessa ovat myös tärkeitä elokuville, jotka koostuvat ei-abstrakteista kuvista ja elementeistä. Tällaisia elokuvia ovat ehdottomasti suurin enemmistö kaikista elokuvista. Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvan leikkausta voisi verrata rytmilliseen leikkausnäkökulmaan. Pyrimme tekemään dokumenttielokuvastamme mahdollisimman sujuvan ja mielenkiintoisen ja noudatimme pääasiassa rytmillisen leikkauksen periaatteita. Hi-

oimme tarkkaan esimerkiksi kuvituskuvien pituuksia ja äänileikkauksia. (Bordwell & Thompson 2008, 220–227.)

Monet pitävät leikkausvaihetta yhtenä tärkeimmistä vaiheista dokumenttielokuvan teossa. Leikkaaminen on tavallaan kuin taideteoksen luomista. Oppikirjoissa kerrotaan, että leikkaaminen tapahtuu lineaarisena prosessina. Ensimmäinen vaihe on materiaalin läpi käyminen ja muistiinpanojen teko. Haastatteluiden rakenne merkitään paperille, tehdään leikkauskäsikirjoitus ja valitaan parhaimmat otot. Seuraavassa vaiheessa järjestetään materiaalit, tehdään raakaversio leikkauksesta. Yleensä ensimmäiset versiot ovat todella pitkiä ja karuja. Tarkempaa, lopullista leikkausta hiotaan, kun suuntaa antava versio on tyydyttävä. Leikkaamisessa loppua kohden mennessä lähestytään lopputuotoksen todellista pituutta. (Aaltonen 2006, 144–151.)

Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvan leikkausvaiheessa kävimme aluksi kaikki materiaalit läpi. Leikkasimme ensimmäiseksi kunkin haastateltavan tarinat omiksi pätkikseen, jotka työstimme erikseen lähes valmiiseen muotoon ennen niiden yhdistämistä. Käsikirjoituksessa olimme pohtineet asiat siten, että jakaisimme kokonaisuuden neljään eri vaiheeseen: esittelyyn, menneisyyttä ja voimaantumista käsittelevään pääosioon, nykyhetkeen ja tulevaisuuteen. Leikkausvaiheessa oli kuitenkin tehtävä vielä paljon kompromisseja. Elokuva kehittyi ja muotoutui lopulliseen muotoonsa leikkausvaiheen edetessä.

Leikkasimme loppuvaiheessa pois paljon sellaisia kohtia, jotka tuntuivat aluksi todella tärkeiltä. Päähenkilöiden esittelyihin sisältyi aluksi heidän tarkempi henkilöesittelynsä (ikä, työ, perhesuhteet), mutta myöhemmin päätimme leikata ne pois, ja kuittasimme ne vähän laajemmalla nimi-tg:lla. Karsimme muutenkin materiaalia rajusti. Dokumenttielokuvassa haastateltavien tarinat, ongelmat ja voimaantuminen olivat kuitenkin pääasia.

Päähenkilöiden tarinat toteutettiin staattisena haastatteluna heidän istuessaan paikoillaan, joten toimintaa ei juuri ollut. Saimme kuitenkin kuvituskuvilla liikettä ja

toimintaa dokumenttiin, mikä oli todella tärkeää. Kuvituskuvia on haastateltavien harrastuksista sekä yleisesti kotona puuhastelusta ja elämisestä. Haastateltavien valokuvat vievät katsojaa tarinan mukana ajassa taaksepäin, elävöittävät dokumenttia ja lisäävät toisaalta tunnelatausta.

Toteutimme päähenkilöiden valokuvien käytön kuvituskuvina After Effects -ohjelman avulla. Teimme kuviin erilaisia pan & zoom -tehosteita. Saimme kuviin näin liikettä. Pyrimme esimerkiksi kiinnittämään katsojan huomion aluksi kuvan tärkeimpään asiaan, jonka jälkeen näkyviin tulee koko kuva. Osaa kuvista jouduttiin käsittelemään ensin Photoshop-ohjelmalla. Rajasimme ja muokkasimme kuvia, jotta ne sopisivat paremmin kuvituskuviksi. Joistakin kuvista sumensimme kasvoja pois haastateltavien toiveesta ja myös kuvan käyttöluopien vuoksi.

Lopullinen rytmi syntyi kokeilemalla. Vaati perusteellista hienosäätöä saada erilaiset kuvat sopivan mittaisiksi suhteessa toisiinsa. Myös musiikin sovittaminen vaati useaan otteeseen hienosäätöä. Leikkausvaiheen edetessä saimme kaikki elementit niille paikoille, joissa niiden oli hyvä ja järkevä olla. Mielestämme dokumenttielokuvassamme ei ole mitään turhaa, vaan se on juuri sopivan mittainen. Dokumenttielokuvamme aikana katsoja ehtii päästä tarpeeksi syvälle päähenkilöiden tarinoihin kokematta elokuvaa kuitenkaan pitkästyttäväksi.

Aivan leikkausvaiheen lopussa kutsuimme paikalle erilaista testiyleisöä. Kohderyhmään kuuluvia ja kuulumattomia henkilöitä kävi katsomassa dokumenttielokuvaamme. Kohderyhmään kuulumattomissa henkilöissä dokumenttielokuvaamme ei herättänyt niin suuria reaktioita kuin kohderyhmään kuuluvissa. He ei eivät silti kokeneet elokuvaa pitkäksi tai ikävystyttäväksi, vaan katsoivat sen aidolla mielenkiinnolla läpi. Kohderyhmään kuuluvat henkilöt taas reagoivat toivomallamme tavalla. Viisi kohderyhmään kuuluvaa 44–59 -vuotiasta naista liikuttuivat todella nähtyään dokumenttimme. He kertoivat, että tiettyyn ikään mennessä on pakostakin kokenut jo yhtä ja toista elämässään, ja että se saa heidät samaistumaan dokumentin naisten tarinoihin. Heidän mukaansa oli hienoa nähdä, miten muut ovat selviytyneet samankaltaisista kokemuksista elämässään. Dokumenttielokuva loi

heidin toivoa paremmasta tulevaisuudesta, mutta herätti myös tunteen siitä, että heidän itsensä on tehtävä omista elämästään haluamansa kaltaisia – kukaan muu ei sitä heidän puolestaan tee. He kehuivat dokumenttielokuvan musiikkia ja kestoja, jonka aikana he saivat rauhassa keskittyä naisten tarinoin elämästä ja voimaantumisesta. Voimaa etsimässä -dokumenttielokuva herätti kohderyhmässä suuria tunteita ja ajatuksia, mutta myös kysymyksiä omasta elämästään.

Leikkausvaiheen viimeisimpiä vaiheita on värimääritys. Värimäärityllä voidaan korjata kuvien värejä ja valoisuutta, sekä voidaan myös nostaa esiin yksityiskohtia. Värimäärityllä voidaan jopa korjata eri materiaalille kuvattuja otoksia siten, että ne toimivat yhtenäisenä kokonaisuutena. Monitorin käyttö kuvauksissa helpotti värimäärityä. Korjattavaa olisi ollut varmasti enemmän, jos emme olisi katsoneet kuvaa oikeasta kuvaputkimonitorista. Teimme kuitenkin pieniä korjauksia suurimpaan osaan kuvista. Värimäärityä hankaloitti edit-luokan monitorien erilaiset kuvanlaadut; kuva näytti samalta ainoastaan tietokoneiden näytöillä. Monitoreissa kuva oli erisävyyistä ja kirkkauskin oli eritasoinen, vaikka monitorien säädöt olivat testattaessa nolllilla.

Vaikka elokuvansa itse leikkaavia ohjaajia syytetään usein siitä, etteivät he osaa luopua omasta näkökulmastaan, on itse leikkaamisessa silti hyvätkin puolensa. Monet dokumenttielokuvien tekijät leikkaavat itse elokuvansa, kuten mekin. Parhaimpaan lopputulokseen pääsee, kun itse tietää täsmälleen mitä haluaa. Motivaatiokin on ihan erilainen, kuin jonkun vieraan leikatessa. Markku Lehmuskallio puolustaa itse leikkaamista. (Aaltonen 2006, 145–146.)

Ammattileikkaaja voi tehdä parempiakin elokuvia kuin ohjaaja yksinään, mutta niistä ”jää pois se oman sydämen syke, ne tulee vähän vieraiksi itselle” (Aaltonen 2006, 145).

Toisaalta ulkopuolinen leikkaaja osaisi ottaa etäisyyttä aiheeseen ja miettiä elokuvaa enemmän katsojan näkökulmasta. Ulkopuolisen tekijän ottamisella on hyvät ja huonot puolensa. Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvaa ei leikannut kukaan ulkopuolinen, sillä halusimme itse luoda juuri oman näkemyksemme mukaisen kokonaisuuden opinnäytetyöksemme. (Aaltonen 2006, 145–146.)

5.3 Äänen jälkikäsittely

Tv-dokumenttielokuvien äänen jälkikäsittely työstetään pääasiassa aina kuvaleikkaamossa, koska niihin ei ole varattu erillistä äänen jälkikäsittelyä. Se, ettei ääniin panosteta tv-alalla, saattaa olla kiinni budjetista tai tekijöiden asenteista. Äänentasoja muutetaan tarvittaessa, puhetta siistitään ja ylimääräisiä äännähdyksiä, kuten maiskauksia, poistetaan tai tasoitetaan. Kun äänen perussiistiminen on tehty, lisätään tunnelman tuojaksi tarinaa tukevaa äänimaailmaa, tehosteääniä ja usein myös musiikkia. Koska tv-dokumenttielokuvien äänityöt tehdään useasti kuvaleikkaamossa, jää äänen hienosäätö vähemmälle myös siksi, että varsinaisessa äänileikkaamossa on huomattavasti paremmat puitteet ja mahdollisuudet. (Aaltonen 2006, 152–153; Saksala 2008, 153–154.)

Saatuamme dokumenttimme leikkauksen lähes valmiiksi pääsimme paneutumaan huolellisemmin dokumentin äänen jälkikäsittelyyn. Meillä oli kuvaa monesta miljööstä, joka toi elävyyttä myös äänimaailmaan. Korjasimme äänestä maiskauksia ja ysköksiä. Yritimme vielä korjata SoundBooth-ohjelmalla taustakohinaa, mutta emme täysin saavuttaneet haluamiamme tuloksia. Halusimme musiikin korostavan päähenkilöiden tarinoita ja luovan tunnetta. Äänitöihin meni paljon aikaa ja leikkausvaiheen työpäivät olivat todella pitkiä, mutta kaikki tuli valmiiksi ajallaan.

Hienosti tehty äänimaailma ei pelasta muuten surkeaa dokumenttielokuvaa, mutta se parantaa kuitenkin varmasti lopputulosta. Markku Lehmuskallio pitää ääniraitaa kuvaa vapaampana ja ajattelee sen olevan kommentoiva ja merkityksiä antava elementti dokumenttielokuvassa. (Aaltonen 2006, 152.)

Äänellä pystyt luotsaamaan ihmismielen, katsojan mielen semmoseen olotilaan mihin sä haluut, tai sä toivot et se joutuisi, et niille kuville tulis niinku oikea merkitys, mitä sä olet ajatellut (Aaltonen 2006, 152).

Elokuviissa äänen tyylilajina voi olla realismi. Äänet voivat olla mistä vain otettuja, kunhan vaikutelma on realistinen. Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvan äänimaailma on hyvin realistinen, lukuun ottamatta lisättyä musiikkia. (Aaltonen 2006, 152–153; Saksala 2008, 153–154.)

6 TUOTANNON ARVIONTI

6.1 Odotukset ja todellisuus

Tuotanto oli meille kummallekin ensimmäinen pitkä tuotanto, sekä ensimmäinen pitkä dokumenttielokuva. Tämä toi paljon haasteita, mutta opimme todella paljon jokaisesta työvaiheesta. Tuotantomme suunnitteluvaihe sujui todella hyvin ja osasimme ottaa huomioon asioita, jotka olisivat helposti saattaneet huolimattomuuksissa helposti unohtua. Olisimme voineet panostaa useampaankin esihaastatteluun eri asiantuntijoiden kanssa. Resurssimme pakottivat meidät toteuttamaan dokumenttielokuvan suhteellisen nopeasti, mutta alalla projektille olisi ehkä pystynyt antamaan enemmän aikaa.

Kuvaukset sujuivat ilman suurempia ongelmia. Kaikki projektissa mukana olevat pysyivät terveinä, kuvauspaikat olivat rauhallisia ja kuvaukset sujuivat rennossa ilmapiirissä. Haastateltavat olivat halukkaita kertomaan elämäntarinansa ja mielipiteensä voimaantumisesta. He halusivat osallistumisellaan auttaa kohderyhmäämme kuuluvia henkilöitä. Saimme nauhalle kaiken haluamamme, mutta materiaalia kertyi paljon. Kuvauskalusto toimi yleensä hyvin, ja kuvaukset menivät hyvin. Olimme varautuneet hyvin ongelmiin kuvausreissuilla, ja meillä oli aina varmuuden vuoksi esimerkiksi ylimääräisiä xlr- ja s-video-piuhoja ja muita välineitä mukana.

Dokumenttielokuvan jälkituotantovaihe oli haastava, mutta opetti meille valtavasti. Leikkausvaiheeseen pitää varata paljon aikaa, koska elokuvan kehittyä paljon vielä prosessin edetessä. Dokumenttielokuvamme jälkituotantovaiheessa meinasi tulla kiire, mutta olimme molemmat valmiita tekemään todella pitkiä työpäiviä elokuvan valmistumisen eteen.

6.2 Onnistumiset

Olemme tyytyväisiä lopulliseen dokumenttielokuvaamme. *Voimaa etsimässä* on meille suurin onnistuminen. Loimme dokumenttielokuvan, josta voimme olla ylpeitä ja jota voimme käyttää työnäytteenä.

Dokumenttielokuvan idea syntyi yllättäen, mutta kehittyi kovalla vauhdilla projektin edetessä. Saimme paljon uusia ideoita haastateltavilta ja tutuilta. Varsinkin asiantuntijan kanssa keskustelu avasi meille paljon voimaantumisen merkitystä. Keskusteluista ystävien, opiskelutovereiden ja tuttujen kanssa oli paljon hyötyä idean ja dokumenttielokuvan työstämisessä. Jos emme olisi jutelleet tuotannon ulkopuolisten henkilöiden kanssa, olisi dokumenttielokuvan näkökulma saattanut jäädä liian yksipuoliseksi.

Kuvauspäivien organisointi oli yllättävän helppoa. Saimme nopeasti lyötyä lukkoon kuvauspäivät, joita ei sittemmin tarvinnut enää muuttaa. Kuvauskaluston selvittäminen oli aluksi hankalaa, mutta Jouni Jouppilan avustuksella saimme kuitenkin nopeasti laadittua perusteellisen listan tarvittavista välineistä. Kuvauskaluston lainaamista nopeutti kerta kerralta se, että tiesimme tarkkaan mitä haluamme kuvausreissulle mukaan ja kalustolista pysyi melkein samana joka kuvauksissa. Kuvauskalusto toimi lähes moitteettomasti ja olimme varautuneet ongelmiin esimerkiksi ottamalla mukaan aina ylimääräisiä piuhoja ja lamppeja. Dokumenttielokuvamme kuvaukset sujuivat ilman suurempia ongelmia. Aikataulut pitivät ja kaikki kuvattavat olivat yhteistyöhaluisia. Kuvauspaikat olivat kuvauksellisia ja sääkin oli meidän puolellamme.

Työryhmän yhteistyö sujui kuvauksissa loistavasti. Pystyimme hoitamaan kaikki kuvaukset kahdestaan, paitsi Hyvän olon tanssikurssit -kuvauksissa meillä oli mukana kolme apumiestä. Musiikin tuottamiseen löysimme kaksi tekijää. Kaikki tuotantomme työryhmän jäsenet löytyivät nopeasti suhteiden kautta. Tuotannon edetessä huomasimme, että verkostoituminen on todella tärkeä elementti elokuvatuotannoissa. Sen avulla selviytyy monenlaisista ongelmista.

Musiikin tekijöiden, Hirvilammen ja Kallion, kanssa yhteistyö sujui mainiosti, vaikka he eivät tunteneet toisiaan entuudestaan. Saimme dokumenttielokuvaamme juuri sellaista musiikkia, jota halusimmekin. Musiikin säveltäjän ja miksaajan kanssa pidimme palavereita, joista oli paljon hyötyä oikeanlaisen musiikin suunnittelussa. Musiikit valmistuivat hienosti aikataulun mukaan.

Kaikki neljä haastateltavaa ja muut yhteistyökumppanit olivat tyytyväisiä tuotannonaikaiseen yhteydenpitoon. He olivat tyytyväisiä informaation määrään, jonka ansiosta he pysyivät hyvin tietoisina tuotannon etenemisestä. Ystävystyimme kuvattavien kanssa tuotannon edetessä, mikä oli hienoa työn ohella.

Lupa- ja sopimusasioista olimme hyvin selvillä alusta lähtien, sillä meillä oli niistä kokemusta jo työharjoitteluiden kautta. Kaikkien kuvattavien henkilöiden, kuvauspaikkojen vastuhenkilöiden ja musiikin tuottajien kanssa kirjoitettiin erilliset lupa- ja sopimuspaperit. Lupa-asioissa ei koko tuotannon aikana, eikä jälkeen, ilmennyt minkäänlaisia ongelmia. Kaikki sujui suunnitelmien mukaan.

6.3 Ongelmat

Ongelmia saattaa ilmetä tuotannoissa monilla eri tasoilla. Tarkat suunnitelmat ehkäisevät ongelmien syntymistä, mutta aivan kaikkiin ongelmatilanteisiin on vaikeaa osata varautua. Tuotannoissa on hyvä olla varasuunnitelmia ehkäisemään ongelmien syntymistä ja kasvamista. Vaikeuksista on aina hyvä ottaa oppia.

Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvan ensimmäisissä kuvauksissa oli jännitystä ilmassa. Ensimmäisestä kuvauspäivästä saimme paljon oppia muihin kuvauspäiviin. Ensimmäisenä kuvauspäivänä emme ottaneet kameroiden mikrofoneilla referenssiäntä, joka olisi helpottanut äänen ja kuvan yhteensovittamista huomattavasti. Seuraavilla kuvausreissuilla muistimme aina kameroiden mikrofonit.

Kuvauskaluston lainaamisessa oli joskus ongelmia, koska muilla kulttuurituotannon opiskelijoilla oli paljon tuotantoja yhtä aikaa. Pääallekkäisiä varauksia setvittiin yleensä ottamalla yhteyttä muihin lainaajiin ja sopimalla heidän kanssaan laitteiden käyttövuoroista. Tarkastimme kalustoa lainatessa ja palauttaessa aina ennen välinevarastolta poistumista, että välineet ovat varmasti asianmukaisessa kunnossa ja että esimerkiksi kameralaukut ja valosettisalkut sisältävät kaiken niihin kuuluvan. Tullessamme lainaamaan kalustoa, tavarat eivät monesti olleet oikeilla paikoillaan, eivätkä ne olleet asianmukaisessa kunnossa. Mielestämme uusia opiskelijoita pitäisi perehdyttää paremmin lainauskäytäntöihin.

Musiikin tuottaminen sujui erinomaisesti. Ainoa ongelma oli musiikin tuottajien kiireet. Hirvilampi lähti tuotannon alussa armeijaan, joten pystyimme kokoontumaan vain viikonloppuisin. Kalliolla oli myös kiireitä oman bändinsä ja opiskelujensa kanssa, mutta löysimme silti hienosti yhteistä aikaa musiikin tekemiseen.

Kuvausten jälkeen meillä oli kaikki tarvittava materiaali dokumenttielokuvan työstämiseen. Aloimme ajaa materiaalia koulun verkkolevylle, mutta siirsimme materiaalin ulkoiselle kovalevylle, sillä verkkotila olisi loppunut kesken. Emme saaneet verkkolevyltä tarpeeksi tilaa, joten lainasimme koululta 1 Teran ulkoisen kovalevyn, johon projektimme mahtui ongelmitta. Onneksi huomasimme tilaongelman varhaisessa vaiheessa. Edit-luokan koneiden vaihto pc-koneista mac-koneisiin hidasti työtämme. Se, ettei tarkkaamonkin konetta vaihdettu mac-koneeksi, vaikeutti todella värimäärittelyn ja kuvan laadun tarkkailua, sillä emme voineet avata mac-koneella tehtyä Avid-projektia pc-koneella. Materiaali täytyi ajaa ensin nauhalle ja mennä sitten katsomaan nauhurin kautta tarkkaamossa.

Tuotannon jälkityövaiheessa oli aluksi ongelmia materiaalin koostamisessa. Emme olleet koskaan tehneet näin laajoja av-tuotoksia, joten materiaalin suuri määrä vaikeutti aluksi työtämme. Saimme kuitenkin hahmoteltua elokuvan rungon, jonka jälkeen leikkaus alkoi sujua. Jouduimme paikkailemaan puheen yhtenäistämisen vuoksi tehtyjä äänileikkauksia kuvituskuvilla ja ristihäivytyksillä, mutta mielestämme tulos on hyvä – ottaen huomioon millaista palapeliä puheen leikkaus välillä on.

Äänessä tätä ei niinkään huomaa vaan lauseet kuulostavat ”aidoilta” ja yhtenäisiltä. Tuotannon aikana keräsimme haastateltavilta valokuvia, joita käytimme kuvituskuvina. Ongelmana oli valokuvien huono laatu; suurin osa kuvista skannattiin paperikuvista. Päätimme kääntää tämän ongelman voitoksi, ja lopulta vanhat ja huonolaatuisemmat kuvat toivat dokumenttielokuvaamme aitoutta sekä vanhan ajan tuntua.

Dokumenttielokuvan äänen suhteen oli ongelmia. Kohinaa ja muita häiritseviä ääniä ei saatu täysin korjattua pois. Yritimme vähentää kohinaa SoundBooth-ohjelmalla, mutta tarvittava korjaus olisi vaikuttanut huomattavasti puheääneenkin, joten totesimme kohinan olevan pienempi paha.

7 PÄÄTÖSSANAT

Voimaa etsimässä -dokumenttielokuvamme tuotannossa koimme sekä onnen hetkiä että vaikeita aikoja. Ylitsepääsemättömiä ongelmia ei tuotannossa tullut vastaan. Koimme tuotannon haasteelliseksi, mutta se vain lisäsi haluamme työskennellä elokuvan valmistumisen eteen. Halusimme näyttää, että todella pystymme tähän. Haasteet motivoivat meitä, ja jaksoimme tehdä todella pitkiä päiviä työstäessämme dokumenttielokuvaa. Halusimme luoda jotain, joka todella vaikuttaisi ihmisiin ja etenkin kohderyhmäämme.

Tuotanto opetti meille valtavasti dokumenttielokuvan tuottamisesta. Opimme paljon lisää kuvauskalustosta, tekniikasta ja tuotannon organisoinnista. Saimme myös lisää varmuutta jo opituille käytänteille. Kuvauksia tehdessä otteemme tulivat varmemmiksi ja viimeiset kuvaukset sujuivat jo aika rennosti, kun tiesimme, mitä teemme. Kuvauksien edetessä meille muodostui selvä työnjako ja kuvaukset sujuivat rutiinilla. Opimme myös, miten ja missä järjestyksessä dokumenttielokuvan työvaiheet etenevät. Nyt tiedämme, mikä vaihe vie aikaa ja mistä taas pystyisi karsimaan.

Yhteistyömme tekijöinä oli todella sujuvaa, mikä helpotti rankkaa työprosessia. Olemme mielestämme loistava työpari ja täydennämme toisiamme ammatillisesti. Yhteistyö tekijöiden kesken on äärimmäisen tärkeää tuotannon onnistumisen kannalta.

LÄHTEET

- Aaltonen J. 2002. Käsikirjoittajan työkalut: audiovisuaalisen käsikirjoituksen tekijän opas. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 872.
- Aaltonen J. 2006. Todellisuuden vangit vapauden valtakunnassa: dokumenttielokuva ja sen tekoprosessi. Helsinki: Aalto yliopisto. Taideteollinen korkeakoulu. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja A 70.
- AVEK. Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus. Ei päiväystä. Tukiohjeisto. [Verkkosivu] Helsinki [Viitattu 22.3.2010] Saatavana: http://www.kopioisto.fi/avek/tuen_hakeminen/tukiohjeet/fi_FI/yleista/
- Bordwell D & Thompson K. 2008. Film art: An Introduction Eighth Edition. The McGraw-Hill Companies.
- EFFC. East Finland Film Commission. Ei päiväystä. Elokuvatuotantojen rahoitus Suomessa. [Verkkosivu] Joensuu [Viitattu 22.3.2010] Saatavana: http://www.ffc.fi/tuotantopalvelut_elokuvatuotanto.htm
- Elokuvantaju. Oppimateriaali. Ei päiväystä. Kuvaukset. [Verkkosivu] Helsinki. [Viitattu 22.3.2010]. Saatavana: <http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/tuotanto/kuvaukset.jsp>
- Green House Film Centre. Expert. Ei päiväystä. Greenhouse Expert. [Verkkolehtiartikkeli] Tel Aviv. [Viitattu 5.4.2010] Saatavana: http://www.ghfilmcentre.org/index.php?option=com_content&view=article&id=10&Itemid=17
- Hyytiä R. 2004. Ennen kuin kamera käy; Ideasta kuvauksiin, tekijät kertovat. Aalto Yliopisto. Taideteollinen korkeakoulu. Taideteollisen korkeakoulun julkaisu A 50.
- KinoPeople. Linkit. Ei päiväystä. Kalustovuokraamot. [Verkkosivu] Helsinki. [Viitattu 23.3.2010] Saatavana: <http://www.kinopeople.fi/linkit3.htm>
- Markkinointi & Mainonta. Uutiset. 2009. [Verkkolehtiartikkeli] Helsinki. [Viitattu 5.4.2010] Saatavana: <http://www.marmai.fi/uutiset/article264860.ece>
- Saksala E. 2008. Asiaa ruudussa; Tv-dokumentin anatomia. Yleisradio Oy.

SKR. Suomen kulttuurirahasto. Ei päiväystä. Apurahat. [Verkkosivu] Helsinki. [Viitattu 23.3.2010] Saatavana: <http://www.skr.fi/default.asp?docId=12642>

Säätiöpalvelu. Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta. Ei päiväystä. [Verkkosivu] Helsinki. [Viitattu 23.3.2010] Saatavana: <http://www.saatiopalvelu.fi/fi/>

Yleisradio. Uutiset. 2009. [Verkkolehtiartikkeli] Helsinki. [Viitattu 17.3.2010] Saatavana: http://yle.fi/uutiset/news/2009/04/an_anglo-finnish_family_year_without_oil_675917.html, An Anglo-Finnish Family's Year without Oil

LIITTEET

Liite 1. Kuvitteellinen budjetti 1 (2)

YHTEENVETO KUSTANNUKSISTA

Tuotantoyhtiö: Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Budjetin pvm 18.4.2010
 Voimaa etsimässä -
 Elokuvan nimi: dokumenttielokuva

Ennakkosuunnittelu: 30 päivää Elokuvan kesto: 52 min
 Kuvasaika: 6 päivää Kuvasformaatti: HDV
 Jälkituotanto: 26 päivää Esitysformaatti: DV

01	KÄSIKIRJOITUS JA OIKEUDET	400	0,9 %
02	TUOTANNONVALMISTELU HENKILÖKUNTA	15 368	33,2 %
03	KULJETUKSET, MATKAT JA MAJOITUS	118	0,3 %
04	MUUT TUOTANNON VALMISTELUKULUT	0	0,0 %
KÄSIKIRJOITUS JA TUOTANNONVALMISTELU YHTEENSÄ		15 886	
05	ELOKUVAHENKILÖKUNTA	5 841	12,6 %
06	ESIINTYJÄT	0	0,0 %
07	KULJETUKSET, MATKAT JA MAJOITUS	261	0,6 %
08	LAVASTEET JA REKVISIITTA	0	0,0 %
09	PUVUT	0	0,0 %
10	MASKEERAUS JA KAMPAUS	0	0,0 %
11	STUDIOT JA KUVAUSPAIKAT	0	0,0 %
12	ELOKUVATEKNINEN KALUSTO	8 514	18,4 %
13	MATERIAALIKUSANNUKSET	100	0,2 %
14	LABORATORIO JA DIGIYKSIKKÖ/TUOTANTO	0	0,0 %
TUOTANTO YHTEENSÄ		14 716	
15	LEIKKAUS JA KUVANKÄSITTELY	7 160	15,5 %
16	ÄÄNEN JÄLKIKÄSITTELY	200	0,4 %
17	MUSIIKKI	1 270	2,7 %
18	MUUT OIKEUDET	200	0,4 %
JÄLKITUOTANTO YHTEENSÄ		8 830	
19	KOPIOKUSTANNUKSET	200	0,4 %
20	MARKKINOINTIKUSTANNUKSET	0	0,0 %
21	SEKALAISET KUSTANNUKSET	1 450	3,1 %
MUUT YHTEENSÄ		1 650	

Liite 1. Kuvitteellinen budjetti 2 (2)

KÄSIKIRJOITUS JA TUOTANNONVALMISTELU		15 886	
TUOTANTOKUSTANNUKSET		25 196	
HALLINTOKULUT korkeintaan 5%	5,0 %	1 260	2,7 %
VARAUS SATUNNAISIIN KULUIHIN 7-10%	10,0 %	4 000	8,6 %
KOKONAISKUSTANNUKSET YHTEENSÄ		46 342	100,0 %

KÄSIKIRJOITUS JA TUOTANNONVALMISTELU		15 886	34,3 %
TUOTANTO		14 716	31,8 %
JÄLKITUOTANTO		8 830	19,1 %
MUUT		1 650	3,6 %
HALLINTOKULUT korkeintaan 5%	5,0 %	1 260	2,7 %
VARAUS SATUNNAISIIN KULUIHIN 7-10%	10,0 %	4 000	8,6 %
KOKONAISKUSTANNUKSET YHTEENSÄ		46 342	100,0 %